

NORSK NATUR

NORGES NATURVERNFORBUND

NR.3·1987

Rovdrift på livet i havet

SIDE 4

Operasjon fjellrev

SIDE 12

Vesla Vetlesen om Brundtland-rapporten

SIDE 16

Skal vi ha levedyktige bjørnestammer?

SIDE 24

Møre og Romsdal Naturvern – for et renere fylke

Møre og Romsdal Naturvern har en stri tærn med fylkets store forurensere. Men av og til gir naturvernkampen resultater: Norges mest kjente postkortmotiv, Geirangerfjorden (bildet), skal vernes.

A

It for hundre år siden var Geirangerfjorden plassert på det internasjonale turistkartet. Nå ser det ut til at fjorden, fossene, de ville fjellene og det særegne kulturlandskapet rundt de fraflyttede gardene kan bli vernet. Sammen med Reinheimen, som strekker seg langt inn i Oppland, foreslår Statens Naturvernråd å opprette et nesten sammenhen-

Tekst:
Odd-Arild
Bugge

gende verneområde på ialt 4000 km². Møre og Romsdal Naturvern går sterkt inn for vern av disse områdene. I tillegg foreslår vi Reinheimen utvidet til også å omfatte et utsnitt av selve Romsdalen, slik at kraftutbyggingsplanene for Rauma endelig kan legges i skuffen.

Vannkraftepoken nærmer seg slutten også i vårt fylke. Vern av de

siste urørte fjellområdene er under arbeid. De fylkesvise verneplanene for spesielle naturtyper likeså. Nye aktuelle saker tvinger seg fram. I dag er kystnatur og forurensning våre viktigste arbeidsområder.

Brev til bedrifter

Heller ikke vi er så mange aktive i organisasjonsarbeidet. Å konkurrere med miljøvernmyndighetene på deres satsingsområder er derfor dårlig ressursdisponering. Vi har derfor satt oss som mål å finne fram til miljøsaker som myndighetene ennå ikke tar alvorlig nok.

Aksjon Reinere Møre og Romsdal ble derfor igangsatt i slutten av april. Vi tar mål av oss å få fram i dagen og skape diskusjon om bedriftenes behandling av miljøgifter, bruk av plantevernmidler og kjemikaliebruk i fiskeoppdrettsanlegg. I mai fikk 150 bedrifter brev der vi ba om en egen vurdering av bedriftenes forurensningsproblemer. Seinere vil vi følge opp med kontakt med industriens organisasjoner. Likedan jobber vi med å systematisere opplysninger om kjemikaliebruk i jordbruk og fiskeoppdrett. Dersom vi lykkes vil alt materialet bli presentert i et spesialnummer av vårt medlemsblad til høsten.

Støttespiller

Vår erfaring i forurensningssaker er at lokalradioen er vår beste støttespiller. Offentlig oppmerksomhet om et problem fører lett til lokalt engasjement og kanskje kommunestyrebehandling. Dermed kommer saken inn i forvaltningsapparatet der arbeidskapasiteten tross alt er større enn i naturvernlaget.

Oljeboring, og utsiktene til ilandføring og gasskraftverk i fylket, skaper fremdeles hallelujastemning i politiske kretser. Fiske-riinteressene blir til en viss grad forstått, men våre besvergelses om en truet og internasjonalt viktig sjøfuglbestand og manglende beredskap har ennå ikke nådd lenger enn leserbrevspaltene. Vi venter med spenning på den norske oppfølgingen av Gro-kommisjonens anbefalinger. ☼

Foto: Pål Hermansen/NN

NORSK NATUR

NORGES
NATURVERNFORBUND

Innhold:

Rovdrift på livet i havet	4
Ingen katastrofe for havet	8
Skal kolmula utryddes?	9
Operasjon fjellrev	12
Myke motorveger?	14
Brundtlandrapporten forplikter	16
Søppel – problem og ressurs	18
Vindkrafta kommer	20
Levedyktige bjørnestammer?	24

Tidsskrift for Natur og Miljøvern.
Utgitt av Norges Naturvernforbund.

Nr. 3 – 1987
23. årgang.

Redaktør: Arild Ådnem.
Redaksjonssekretær: Trygve Aas Olsen.

Redaksjonskomité:
Bredo Berntsen, Anders Goksøyr, Erik Solheim, Trond A. Svensson, Ragnar Vik, generalsekretæren, informasjonsssekretæren og redaktøren.

Forsidefoto: Viggo Ree.
Grønlandssel utenfor Nord-austlandet 28.8.1982.

Produsert i regi av
Boksenteret a.s
Sats: Fotosats As
Repro: Scan-Lith
Trykk: Team Grafisk
Annonseakkvisisjon:
AT-konsulent, Boks 8, Voksen-skogen
Tlf.: (02) 39 72 48 -
(02) 39 73 25.

Norges Naturvernforbund
Postadresse:
Postboks 6804, St. Olavs plass,
0130 Oslo 1.

Besøksadresse:
Pilestredet 41B, Oslo
Tlf.: (02) 42 95 00.

Postgiro: 5 09 46 02.
Bankgiro: 6026 05 03033.

Medlemskontingent:
Personlig medlem pr. år kr. 150,-
Familiemedlem (hovedmedlems ektefelle eller hjemmeværende barn under 25 år) pr. år kr. 20,-
Pensjonister (inkl. Norsk Natur) pr. år kr. 75,-
Livsvarig medlem kr. 3000,-.

Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det fylkeslag vedkomme-de sokner til.

Gen. sekretær: Rolf Sørli
Konsulent: Thor Midteng
Org. sekr.: Cathrine Søberg
Inf. sekr.: Guro Tarjem

The Norwegian Society for Conservation of Nature. Member of International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN).

Solidaritet med naturen

H

istorien gir mange skremmende eksempler på hvordan arbeidere er blitt utbyttert og ofret til fordel for opphopning av kapital. En kan trygt si at arbeiderne – som individer, som klasse og bevegelse, – har gjort offerets erfaringer.

Brundtlandkommisjonen bekrefter det miljøbevegelsen lenge har sagt: Nå er vi i ferd med å ofre naturen, livsgrunnlaget vårt.

Naturødeleggelser og fattigdom har ofte felles årsaker. Disse årsaker burde arbeiderbevegelsen og miljøbevegelsen gå sammen om å identifisere og angripe. Det er på høy tid at de to «bevegelser» setter seg ved samme bord.

Fagbevegelsen vet selv sagt at rovdraft på ressurser og forurensninger er overgrep som har sine offere, og vi antar at det ikke er noen grunn til å tvile på at fagbevegelsen vil befinne seg solidarisk på offerets side i kampen mot overgrepene.

Vi vil derfor feste oss ved det positive i følgende utsagn fra to tillitsmenn ved Kronos Titan: «Vi tillitsmenn har gjentatte ganger gjort det klart at vi er like opptatt av naturvern som alle andre. Hadde vi som Pål Bugge vært overbevist om at våre utslipp er den direkte trussel mot alt liv i sjøen, ville vi anbefalt å legge ned bedriften.» (Fredrikstad Blad 15/5).

Med andre ord: Det gjenstår at man i tillegg til en felles naturverninteresse etablerer en felles «overbevisning». Det vil igjen si at vi sammen må gjennomgå forskningsresultater, konsekvensanalyser, undersøke sammenhenger og trekke konklusjoner. Konklusjoner som f.eks. kan føre til at arbeiderbevegelsen med sine kampmidler går i bresjen for installering av ren-seutstyr – fordi de stiller seg solidarisk med vår tids offer: Naturen.

Q. Ch. al

Rovdrift på livet i havet

Nordøst-Atlanteren med Grønlandshavet, Norskehavet og Barentshavet hører med til de mest produktive havområder på jorda. Her finnes mange viktige oppvekstområder for en rekke fiskearter, som igjen danner grunnlaget for de enorme sjøfuglforekomstene og bestandene av sjøpattedyr.

Universitetet i Oslo foretok jevnlig undersøkelse av døde grønlandssel i Nordland i vinter. Her Karl Inne Ugland med et nytt parti studiemateriale i Svolvær den 27. februar. Foto: Dag Thorenfeldt.

I hekketiden er sjøfuglene avhengige av at næring finnes innen rimelig transportavstand fra koloniene. Enkelte arter vil ha kort vei til matfatet, mens andre kan søke over større havområder. Likevel må sjøfuglene fordele seg i forhold til næringstilgangen, hvor de er prisgitt at føden finnes til rett tid.

Sjøfuglene

Avhengig av ulike fysiske faktorer vil imidlertid den biologiske produksjonen også i havet kunne variere fra år til år, og fra tid til annen er ikke føde tilgjengelig for sjøfuglene innen rekkevidde. Men fra naturen er de tilpasset slike forhold. Kjønnsmodning etter flere år og lav ungeproduksjon og voksendødelighet medfører høy levealder, og mange sesongers muligheter for

reproduksjon. Dermed kan de tåle både ett og flere års hekkesvikt uten merkbare utslag i bestandene.

Derimot har sjøfuglene lite å gå på når det gjelder voksendødelighet. Økt frafall av voksne registreres umiddelbart også i hekkebestandene, og derfor vil massedød kunne få katastrofale følger. Dette er viktig å ha som utgangspunkt når de siste års utvikling i våre sjøfuglbestander summeres.

Markert tilbakegang

Fra 1970 ble det konstatert betydelig hekkesvikt for en rekke sjøfuglarter langs Norskekysten. Dette omfatter især måker, terner og alkefugl. På Runde var krykkjene mest utsatte, på Røst gikk det især ut over lunden. Hekkesvikten var så omfattende at det ble gjenstand for betydelig oppmerksomhet, og et norsk sjøfuglprosjekt ble igangsatt i 1979.

Konklusjonen på de undersøkelser som ble satt i gang var at hekkesvikten kunne settes i sammenheng med sammenbruddet i den norske vårgytende sildestammen på 1960-tallet, dels også med variasjoner i takt med reduksjon av andre fiskearter som sil og sei. Da sildestammen på nytt ekspanderte, fra rundt 1980, ble det registrert en stabilisering i sjøfuglhekkningen i områdene der sildeyngelen oppholdt seg, men ikke i særlig grad for lundekolonien på Røst. Situasjonen i koloniene på kyststrekningen hvor loddebestanden fra Barentshavet kom inn, særlig i Øst-Finnmark, var god i hele denne perioden. Men i 1985 kom de første tegn på forandringer også her, og i 1986 var det sammenbrudd i sjøfuglhekkningen i hele Nord-Norge, delvis også lenger sør. Tydeligst vistes dette i landets største lomvikoloni på Hjelmsøy i Finnmark, der bestanden i 1964 ble estimert til 110 000 par. I 1986 var det kun 5000 par tilbake, og i mai 1987 var fuglefjellet omtrent

tomt! Riktignok ble anslagsvis minst 100 000 lomvier tatt i fiskegarn utenfor Vest-Finnmark i 1985, men det var tydelig at arten nå også hadde andre problemer.

I 1986 kunne havforskerne fortelle at det dette året hadde skjedd et sammenbrudd i loddebestanden i Barentshavet. Dette ble forøvrig forutsagt i 1985. Samtidig syntes utviklingen i sildestammen i sør å ha stoppet opp.

De voksne fulgene sulter ihjel

Utenom hekketiden søker sjøfuglene føde i næringsrike havområder, og ringmerkingsgjenfunn har vist at Barentshavet vinterstid sam-

ler store mengder fugl fra et enormt geografisk område. Utenom massefangst i garn og enkelte oljekatastrofer i kystnære farvann, har det ikke vært registrert noen sjøfugldødelighet av betydning utenom hekketiden i disse farvannene.

Men også dette bildet skulle vise seg å bli forandret. Vinteren 1986/87 kom det fortløpende meldinger om døde lomvier, først flytende i Barentshavet og senere ilanddrevne mellom Varanger og Troms. Noen talloversikt over omfanget finnes ikke, men de undersøkte fuglene var ekstremt avmagrete grunnet næringsmangel. Under Havforskningsinstituttets tokter i Barentshavet ble det i samme peri-

ode rapportert om «ikke-registrerbare mengder» av lodde.

Hekkesvikt hos sjøfugl har aldri dramatisk effekt på hekkebestanden, og den kan også dempes med tilgang på alternativ næring i enkelte distrikter. Verre er det når sammenbruddet i fiskebestander over store havområder gir massedød av voksenfugl, slik vi har sett sist vinter.

Grønlandsselen

Grunnprinsippet i enhver næringskjede er at det er byttedyrene som regulerer bestanden til de som spiser dem – og ikke omvendt. Reduserte fiskeforekomster har følgelig ikke bare negativ innvirk-

ning på sjøfuglene, men også på bestandene av fiskespisende sjøpattedyr. Parallelt med næringssvikten for og massedøden av sjøfugl har rovfisket de siste årene også hatt stor innflytelse på forekomsten av sel, først og fremst for grønlandsselen sitt vedkommende.

Grønlandsselen er den mest tallrike ishavssel. De nærmeste kasteområdene ligger ved innløpet til Kvitsjøen (Østisen) og nord for Jan Mayen (Vestisen), og disse talte i 1985–86 henholdsvis ca. 1,5 og ca. 0,3 millioner dyr. Dette utgjør om lag halvparten av bestanden på 1960-tallet, og ca. en fjerdedel sammenlignet med forholdene i begynnelsen av dette århundret.

Den norske lomvibestanden er blitt dramatisk redusert de siste årene. De viktigste årsakene er overbeskatning av næringsdyr og massedød i fiskeresskaper. Foto: Dag Thorenfeldt.

Tekst:
Viggo Ree,
Alv Ottar
Folkestad og
Karl Inne
Ugland

Selene hører med til de mest lavt-reproduserende pattedyr. De blir kjønnsmodne ca. 5 år gamle, og hunnen får i beste fall én unge pr. år. Dette betyr at en vekst i bestanden kun kan foregå langsomt.

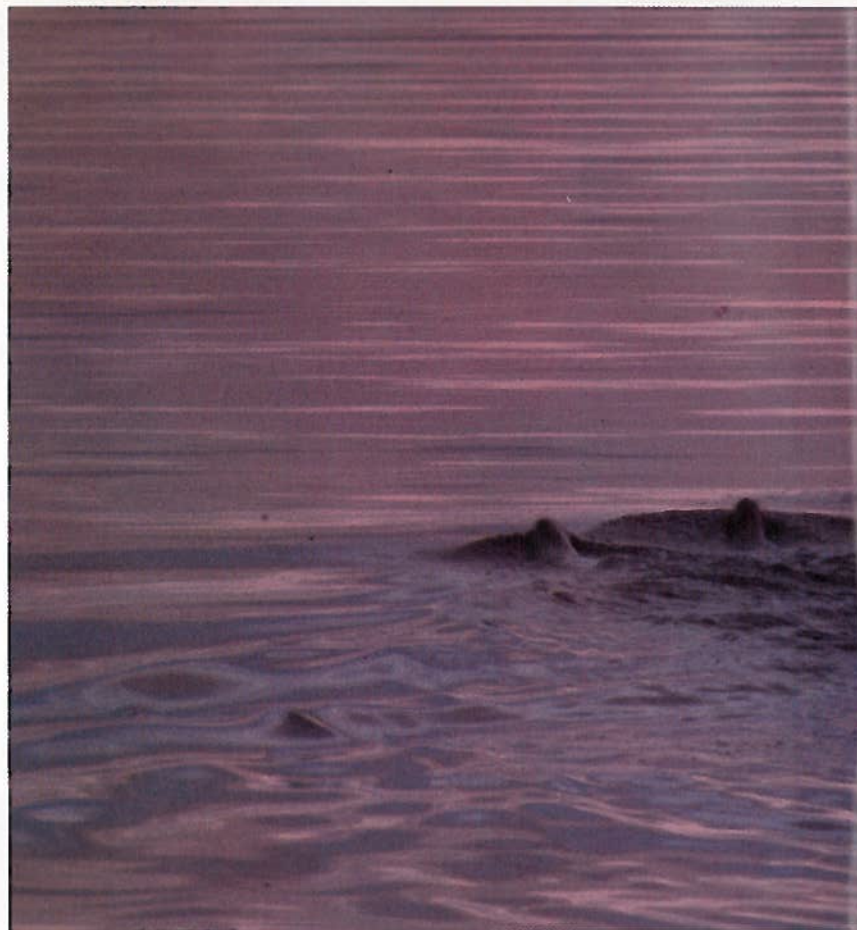
Invasjonen vinteren 1986/87

Nesten hvert år passerer tusener av grønlandssel tilhørende Østis-bestanden kysten av Finnmark på vei til og fra beiteområdene i nord. De siste 10 årene har omfanget av artens opptreden hos oss vært økende, og vinteren 1986/87 kulminerte det hele med den største invasjon på mange tiår. De siste storinvasjoner av grønlandssel var i begynnelsen av dette århundre. Den gang var etter all sannsynlighet ekstreme isforhold årsaken til vandringene, og invasjonen i 1903 startet med eldre hanndyr i god kondisjon. Felles for alle store invasjoner er at selen forårsaker betydelige problemer for kystfisket.

Den siste massevandringen startet i desember 1986, og i løpet av vinteren trakk titusener av grønlandssel sørover langs hele Norskekysten. Et stort antall druknet jevnlig i fiskeredskaper, og pr. 1. mai var det innrapportert hele 47 500 garndøde sel. Dette indikerer en samlet invasjonsbestand på omlag 700 000 dyr. Det kan i denne sammenheng være på sin plass å minne om at en slik invasjon ble varslet i en tverrdepartemental rapport allerede i 1981 – dersom overfisket fortsatte i nordområdene.

Undersøkelser foretatt av Universitetet i Oslo viste at majoriteten av selene var 1- og 2-åringer (kalt russekobbe), de fleste svært avmagret. Normalvekten hos 1-åringer er 48 kg. Hele 55 % av dyr fra Myre og Værøy veide mindre enn 40 kg, mens flere av disse lå under 30 kg. I materiale fra Svolvær-distriktet veide 20 % av dyrene under 40 kg. Denne forskjellen skyldtes gode sildeforekomster i sistnevnte område. Grønlandsselen er et utpreget flokkdyr, som først og fremst er avhengig av tilgang på fete fiskearter som lodde og sild, og undersøkelser i Nordland viste at de dyrene som hadde fått anledning til å predatere noe på stimer av fet fisk, var minst avmagret.

Hekkesvikt hos sjøfugl og økt opptreden av grønlandssel trenger ikke bære bud om noe unormalt, men de siste års utvikling gjelder omfang langt ut over det naturlige. Når tusener av voksne sjøfugl sulter ihjel på havet og hele Norske-

kysten oppsøkes av underernærte grønlandssel på desperat jakt etter mat, burde det være åpenbart at det er noe fundamentalt galt med forholdene i nordområdene. At det kan være naturgitte, negative faktorer med i dette bildet kan neppe utelukkes, f.eks. temperaturendringer, men blant havforskerne synes det å være liten tvil om at situasjonen kan settes i direkte sammenheng med overfisket av viktige fiskeslag som sild og lodde.

Det selsomme sirkuset

Vinterens hendelser ble fulgt med en enorm oppmerksomhet i be-

folkningen, og pressen boltret seg med dramatiske reportasjer og jakt på syndebukker i noen hektiske måneder. Det hele dreide seg imidlertid om selen og de skadelidende kystfiskerne, sjøfuglene var lite interessante. I begynnelsen var det fullt kaos, etterhvert ble forklaringene til selinvasjonen konsentrert om to årsaksforhold. Det tankevekkende var at disse framstillingene hadde lite med hverandre å gjøre, og den ene pressemeldingen og reportasjen slo den andre ihjel. På den ene siden fikk vi høre om havtrålnes rovfiske og derpå følgende sammenbrudd i fiskebestan-

dene i Barentshavet. Den andre versjonen, og denne dominerte i oppslagene, dreide seg om en angivelig eksplosjonsartet økning i selbestanden grunnet manglende selfangst, og naturvernorganisasjonen Greenpeace ble gjort ansvarlig for avfolkningen av kyst-Norge!

Biologiske realiteter kommer man imidlertid ikke utenom. Bevisst feilinformasjon og lavmålt avisøkologi kan serveres en eller noen få ganger, men til slutt kommer de faktiske forholdene på bordet. Tildekkingen av en feilslått norsk fiskeripolitikk slo svært godt an i begynnelsen, og en rekke politikere, mediefolk og visse andre yrkesgrupper, også biologer (!), bet ukritisk på denne kjempebløffen. Majoriteten av pressen krakteriserte selinvasjonen som en naturkatastrofe, det ble skrevet om misforstått dyrevern, de forskjellige selartene ble blandet sammen i et eneste sammensurium, og av Aftenposten fikk vi i en leder vite at hver sel spiste 50 kg fisk i døgnet! Klimaks ble nådd da norske politikere sto i Nordisk Råd og blottla sin uvitenhet ved å synges en nydiktet selslaktervise.

En av påstandene var at all grønlandssel kom fra Vestisen, og at det var her selfangstinnnsatsen måtte settes inn for å redde norsk bosetting. Dette var basert på gjenfunn av 3 merkede dyr sist vinter. De

tørre tall for alderssammensetning i en grønlandsselbestand forteller imidlertid klart at «vestisen-hypotesen» er en biologisk umulighet. Vestisens populasjon populasjon på 300 000 dyr inkluderer nemlig ikke mer enn ca. 75 000 1- og 2-åringer! Med andre ord; bare en brøkdel av det samlede antall yngre grønlandssel som invaderte Norskekysten. Beregninger foretatt ved Universitetet i Oslo indikerer at omlag 3 % av dyrene stammet fra Vestisen, resten fra Kvitsjøbestanden. Dette harmonerer med russernes optellinger i Østisen i år som viser en reduksjon i bestanden på ca. 40 %. Fokuseringen på Vestis-bestanden har derfor vært skivebom!

Alvorlige konsekvenser

Massehysteriet og desinformasjonen i tilknytning til vinterens selinvasjon vitner om en skremmende mangel på biologisk viten i hele det norske samfunn. Selv om det ut på våren begynte å komme enkelte nyanserte reportasjer om vinterens hendinger, bl.a. med innslag der fiskerne selv gikk ut og innrømmet de faktiske forhold, har NRK og en rekke av landets avisredaksjoner gang på gang avslørt en skremmende knapphet på kritisk journalistikk. I april og mai, da mer og mer faginformatjon ble lagt for dagen, ble det etter hvert ganske tyst i massemediene.

I sine forsøk på å lære både landsmenn og utlendinger noe om økologi har våre ansvarlige politikere og offentlige tjenestemenn vært de som har skuffet aller mest. Gjennom absurde erklæringer og beklemmende TV-debatter har vi vært vitne til de mest utrolige oppvisninger. Det sørgelige er at alt selhysteriet kommer til å slå tilbake på hele nasjonen. Det finnes ingen mer effektiv måte å slå beina under framtidig norsk selfangst enn å gå ut med slik desinformasjon. Nok en gang har vi spilt våre kort utrolig klønete, og i utlandet ristes det bare oppgitt på hodet over våre holdninger og skammelige håndtering av livet i havet.

Søkelyset må derfor nok en gang rettes mot vår fiskeriforvaltning. Det kan ikke være noen god attest for en nasjon, hvor fiskeriene har vært og fremdeles tar mål av seg til å være det viktigste grunnlag for næringsdrift og bosetting i store deler av våre kystdistrikter, at vår forvaltningshistorie for havets ressurser gang på gang følger det samme mønster, nemlig overbeskatning inntil bestandssammenbrudd. Da er det ikke til å undres over at de fleste andre land har liten tiltro til Norge og dets marine ressursforvaltning. Vi gir dem sannelig bevisene på løpende bånd. ❀

Flokk med trekkende grønlandssel i åpent hav. Bildet er tatt 26.8.1981 i russisk farvann sørvest av Frans Josefs Land. Foto: Viggo Ree.

Til tross for grønlandsselens tallrikhet finnes det lite vitenskapelig materiale på museene rundt om i Europa. Artens draktutvikling er f.eks. dårlig kjent. Av vinlens garnfangele dyr ble imidlertid bare en liten brøkdel tatt hånd om av fagfolk. Her en samling med døde grønlandssel på Bodø søppelfyllplass den 28. februar. Foto: Dag Thorenfeldt.

«Ingen katastrofe for havet»

– Selinvasjonen kan nok være katastrofal for fiskerne og selen, men ikke for økosystemet i havet, sier forsker Torger Øritsland, leder av

sjøpattedyr seksjonen ved Havforskningsinstituttet i Bergen.

Tekst: Trygve Aas Olsen

Ø

ritsland

hevder å ha et mer balansert syn enn de som skriker opp om at nett-opp balansen i de fintfølede økosystemene utenfor norskekysten er forrykket. Balansen er et øyeblikksbilde og ikke noe statisk, mener havforskeren og viser til at det alltid har vært svingninger i bestandene av både sel og fisk.

– Noen hevder at det er den norske fiskeripolitikken som den gangen er årsak til selinvasjonen?

– Jeg vet ikke hvor uvetting fiskeripolitikken har vært. Ta lodda for eksempel: Jeg kan ikke si om det er overfiske eller dårlig rekruttering som har gjort at loddebestanden er så liten. Våre råd for reguleringstiltak er stort sett blitt fulgt av myndighetene, men det kan jo også hende at vi har en mangelfull evne til å følge med i utviklingen, innrømmer Øritsland.

De som angriper fiskeripolitikken i forbindelse med selinvasjonen hevder at blant annet den skrantende loddebestanden er en av årsakene til at selen har invadert kystområdene. Selen er på jakt etter mat og når det ikke finnes lodde i Barentshavet driver sulten den på vandring. Havforskningsinstituttet mener imidlertid at det ikke finnes sikre bevis for at selinvasjonen kommer fra de områdene hvor lodda har forsvunnet.

– Gjenfangster vi har gjort langs kysten viser i alle fall at noen av selene kommer vestfra. Om dette

gjelder størstedelen, eller bare et fåtall av individene kan det ikke sies noe sikkert om, men det er ikke ulogisk å tro at fangststoppen av ungdyr i vesterisen også kan være en av årsakene til at så mange dyr har kommet hit til norskekysten. Vi vet ikke hvorfor de kommer, men vi vet de er ungdyr og at disse er notoriske omstreifere, sier Øritsland.

Han mener antakelsen om at selinvasjonen kommer vestfra styrkes av det faktum at selflokkene i år og i fjor har blitt påtruffet langs hele kysten og ikke bare i Troms og Finnmark, der sel østfra ved tidligere vandring har trukket inn.

– Dessuten er det ikke riktig at det ikke finnes mat for selen i Barentshavet. Den lever nemlig ikke bare av lodde, og fremdeles kan den finne reker, kreps, blekk-sprut, torsk og laks i de nord- og østlige havområdene.

– Men selinvasjonen er åpenbart et problem og hva mener Havforskningsinstituttet må gjøres?

– Hvis en vil opprettholde fiskeriene og redusere risikoen for en ny selinvasjon, må en stoppe veksten i eller redusere selbestanden, sier Øritsland hvis logikk sier at gravide og kjønnsmodne selhunner må skytes først hvis en virkelig ønsker en rask reduksjon i selbestanden.

– Jeg har etisk sett ingen problemer med å skyte sel, bare for å ha sagt det. ☘

Skal kolmula utryddes?

Det oppsiktsvekkende er at kjente forskere er gått inn i en gruppe som skal bane vei for det som kan bli et nytt rovfiske.

Kolmule – denne unnselige torsk-fisken som ingen vil spise – vil i årene framover være et attraktivt fangstmål for norske redere. Kolmula, en pelagisk torsk-fisk med leveområde fra Middelhavet til Barentshavet, og med operasjon helst på 100–400 meters dyp, har til nå ikke vært noen interessant fisk for proteinsultne europeere. Denne storeteren, sildas største konkurrent om maten, vil ventelig inngå som et basisprodukt i ny produksjon av surimi.

Surimiproduksjonen – den har utspring i Japan fra tusen år tilbake – består i å vaske ut fiskemassen og tilsette den karbohydrater. Massen, blandingen av protein og sukker, nyttes som halvfabrikata for videreføring til nye produkter, slike som tilsettes smak og gir oss en fornemmelse av å spise f.eks. skaldyr. Japanerne har innsett at kolmula kan bli en nyttig fisk å gå løs på, og det har Ola Nordmann også forstått kan være lønnsomt. For Norge er en av de hardeste fiskernasjonene av kolmule, og hardere vil vi bli.

Norge frampå

Både Norge og Færøyene, de to nasjonene som sterkest har satset på kolmula, vil gjerne starte opp surimiproduksjonen.

Havforskningsinstituttet i Bergen har opplyst at det i 1986 var en total bestand på 4 millioner tonn kolmule. Det internasjonale råd for havforskning har for 1987 anbefalt et maksimalopptak av 950 000 tonn kolmule, enkelte mener dette er for høyt.

Norge ligger i teten hva gjelder fangst av kolmule. I 1982 tok Norge 2,5 ganger mer kolmule enn Sovjetunionen. Andre land som har lagt seg etter kolmula er Spania og Japan, og flere enn de i alt 12–13 landene som deltar, vil ventelig kaste seg inn i jakten etter som havet tømmes for torsk, sei, hyse osv.

Årsaken er at bestanden av voksen kolmule er synkende, en årsak til det er den økte belastningen. I 1979 ble det tatt ikke mindre enn

Etter at torsken, seien, silda og lodda er kraftig utfisket i våre nærområder, rettes blikket mot en ny art: Kolmula vil i årene framover bli kraftig beskattet.

en million tonn kolmule, fire år seinere var totalkvantumet nede på 570 000 tonn. Når totalbestanden ikke har gått særlig tilbake etter det, er årsaken gode gyteår i 1982 og 1983.

Gigantskip går ut

Det er ikke minst vestlendingene som har håvet inn store penger på kolmula. Men nå vil nordlendingene også være med å tjene.

Med siste utgave av Nordnorsk Magasin som kilde skal det ny bygges 6 nye skip for fangst av kolmule. Det ene av disse vil være en gigant hjemmehørende i Vestvågøy kommune, en båt som i løpet av ett år vil kunne ta hele 25 000 tonn.

Næringsutvikleren i Vestvågøy, Karl Angelsen, er også medreder i det nye prosjektet. Byggekostnadene er beregnet til 200 millioner (Nordnorsk Magasin), og størrelsen vil være dobbelt så stor som på en vanlig tråler. Tråleren vil bli utstyrt med en 6000 Hks motor, noe som vil gi den stor tauehastighet og dermed enorm effektivitet. Kjeften på flytetrålen vil ikke være mindre enn 160 mål: ca. 20 fotballbaner ved siden av hverandre.

Når det satses voldsomt på dette skipet, er det fordi fortjenestemulighetene er storslåtte, og lofotfisket i årene framover ikke er ventet å gi noen gullalder.

Forskere i søkelyset

Blant de navn som nevnes i prosjektgruppen, er kjente forskere som professor Gudmund Hernes, Torbjørn Trondsen og Harald Bollvåg, alle med tidligere og nåværende tilknytning til forskermiljøene i Oslo, Tromsø og Bodø. Dessuten skal forskere fra Fiskeriteknologisk Forskningsinstitutt (FTFI) i Tromsø ha tilknytning til gruppen.

En av årsakene til at det nå satses store penger på å ta kolmule, er at andre nasjoner også gjør det. Færøyene, en liten nasjon med økonomisk krise og totalt prisgitt fiskeriene, vil satse ytterligere. ☘

Skal den vesle torsk-fisken kolmule bli den neste fiskearten som får lide for en uvetting norsk fiskeripolitikk? Beskatningen øker kraftig, her er det mennesket om bord på ringnotsnurperen «Eros» som gleder seg over en fangst på omlag 16 000 hektoliter.

Tekst: John Gustavsen Foto: NTB

Ny og gammel kost på ett brett

**Et slit, men med viktige seiere som resultat!
En stor utfordring og et privilegium å kunne arbeide med naturvern. Mindre lobbyisme og mer aksjonisme! Avtroppende generalsekretær Torbjørn Paule møter påtroppende Rolf Sørli.**

Både Paule (til v.) og Sørli mener at NNV skal være som riset bak speilet.

Torbjørn Paule, hva vet du om naturvern nå som du ikke visste da du begynte i jobben for sju år siden?

Paule: Det meste! Blant annet at den som vil forandre noe i samfunnet må tåle tungt og seigt slit, mange skuffelser og ha tålmodighet til en stadig velvillig gjentakelse av argumenter.

– Og Rolf Sørli, hva skulle du gjerne ha visst nå like før du tar fatt på jobben?

Sørli: Jeg skulle gjerne visst noe om hva som forventes av meg, særlig når det gjelder min funksjon i den offentlige delen av generalsekretærstillingen. Vil jeg gi inntrykk av å være en oppkomling, eller en med vett og forstand?

Hvilket gir beskjed om et åpent menneske, en som rett fra levra snakker om egen usikkerhet, forventningspress og håp om å gjøre en tilfredsstillende innsats. I utgangspunktet er respekten for generalsekretærstillingen stor, og en meter og en måned fra sjefsstolen er ydmykheten en absolutt tilstedeværende følelse.

Ingen kontorrotte

– Du er ikke redd for at overdreven respekt vil få deg til å søke tilflukt bak papirbunkene på kontoret?

Sørli: Nei. Kontorrotta finnes ikke blant mine helter! Jeg håper å kunne bruke mest tid og krefter ute i felten, der ting skjer.

Hvortil Paule nikker meget enig. Imidlertid registrerer vi i gammelsekretærens munnvik et slikt lite smil som gjerne tyder på erfaring med akkurat det der. Med det å virke som om en er to eller flere steder samtidig: På kontoret, i felt, i arkivet, i korridoren, i telefonen, i arbeidslunsj etc., etc. Få generalsekretærer har løpt så fort og mye som Torbjørn Paule, for å leve opp til kravet om allestedsnærværenhet.

Problemløser på heltid

Er du sliten nå, Torbjørn?

Paule: Ja, sliten er jeg, men ikke utslitt! Naturvernforbundet har

stridd med store økonomiske problemer gjennom en årrekke, hvilket fører til nye problemer på andre områder. Det å skulle være problemløser på heltid er faktisk ganske slitsomt, og i en slik jobb bør en ikke sitte for lenge. Jeg tror det vil gagne både forbundet og naturvernsaken at en nå får inn en ny kost.

– Og den nye kosten går løs på de gamle energikrevende problemene med frisk bust?

Sørli: Vel har jeg respekt for oppgavene, men de skremmer meg ikke. Jobben representerer en gedigen utfordring som jeg gleder meg til å ta fatt på. Grunnen til at jeg søkte meg til Naturvernforbundet er at jeg er et friluftsmenneske! Jeg har kort og godt lært å sette stor pris på naturen. Derfor har jeg også lenge vært opptatt av naturvern. I dette ligger både min drivkraft og vesentligste kvalifikasjon. Forøvrig har jeg yrkesmessig erfaring fra feltene økonomi og ledelse og kommer nå fra en jobb som markeds-konsulent i datafirmaet Skogdata.

Paule som på sin side ser fram til å begynne i stillingen som fylkeskartsjef i Oslo og Akershus, kan se tilbake på en rekke utfordringer i naturvernets tjeneste. Imidlertid synes han ikke at utfordringene har endret karakter de siste sju årene. Oppgavene er stort sett de samme, mener han, og understreker NNVs rolle som det eneste stabile organisasjonsmessige holdepunkt for naturvernere i Norge: NNV er kontinuiteten!

Særorganisasjon for ryggsekkjurister?

Sørli: Jeg er litt redd for at folk skal oppfatte NNV som en særorganisasjon for ryggsekkjurister. Vi må avlive myten om at naturvernere jobber for seg selv! Vi jobber jo for absolutt alles ve og vel. Naturvernet kommer alle til gode.

Paule: Naturvernforbundet skal favne over hele fjøla og må ikke bli oppfattet som spesielt aksjonistisk eller sidrompa. Det gjelder å finne et balansepunkt. Vi må gjerne vise friskere takter, men ikke bevege oss utenfor lovens rammer.

Sans for aksjoner

Sørli: Jeg er litt redd for at lobbyismen skal ta overhånd slik at forbundet omkommer i en offentlig kvern. Vår oppgave må jo være å synes slik at vi kan informere menigmann og påvirke opinionen. Og jeg tror den synes godt som avslører årsakene til miljøprobleme-

ne og ikke bare nøyer seg med å påvise symptomer. Jeg har med andre ord mer sans for aksjonistiske måter å informere på enn korridropolitikk. Vi må bruke mediene, være til stede når tingene skjer.

Paule: Ja, det er helt klart at vår viktigste målgruppe er allmennheten – vi representerer jo også allmennheten. Deretter henvender vi oss til beslutningstakerne. Jeg synes ærlig talt at forbundet har markert seg godt. Men selvfølgelig vil vi alltid kunne bli enda flinkere. Vi

kan f.eks. bli mer taktiske. Her gjenstår det mye. Vi er jo av hjertet idealister og ikke taktikere.

Men idealisme kombinert med utrettelig arbeid kan gi gode resultater, til tross for mangelfull taktisk sans. Torbjørn Paule har ingen problemer med å henvise til store naturvernseiere i løpet av sin generalsekretærtid. Personlig opplevde han opprettelsen av Hardangervidda nasjonalpark som den største. Etablering av nasjonalparker i Jotunheimen og Reisadalens varmet også godt. Og forøvrig kommer det som perler på en snor: Samlet plan for vassdrag, Verneplan 3 for vassdrag og Stortingets tilslutning til kravet om verneplan 4, og endelig kommer det signaler om en bedre energiforvaltningspolitikk og en skjerpet holdning til forurensninger.

– Det var et pent knippe seire, Sørli. På hvilke fronter mener du det er viktigst å seire nå?

Sørli: Jeg ser de viktigste kampsakene på miljøpolitikken område. Vi må rett og slett få stanset forurensende utslipp til luft og vann. I den forbindelse tror jeg det er viktig å få gjennomslag for prinsippet om at forurenseren skal betale rensingen.

Imidlertid skal en ikke være mye til profet for å forutse at en god del krefter også må settes inn for å seire på et internt organisatorisk område: det økonomiske. På den positive siden vet alle at det bare er flere medlemmer i NNV som gir god økonomi, trygge arbeidsforhold og effektivt arbeid. Derfor snur vi litt på flisa og spør Paule:

– Hva skal den nye generalsekretæren ikke gjøre for å bedre forbundets økonomi?

Paule: Tro like lite på julenissen i økonomiske forhold som ellers! For økonomiske midler kommer selvsagt ikke av seg sjøl. Derfor: Vær realist og jobb hardt!

Noen julenissetro legger da heller ikke Sørli for dagen. Han blir jordnær og målrettet i blikket og snakker i korte hovedsetninger om modernisering av sekretariatet, vekt på økonomi i den daglige driften, markedsrettet virksomhet, sponsormidler, men bevare uavhengigheten – for all del. Punktum.

Javel. Punktum for den ene og kolon for den andre. En avtroppende «general» møter en påtroppende. Og hva sier så «generalene» til hverandre ved vakt-skiftet?

Vær tøff og mild!

Paule: Giv akt! Her gjelder det å navigere med tunga rett i munnen, for her finnes mange skjær i sjøen. To egenskaper er gode å ha: Vær tøff og hard – stå på krava, men vær også fleksibel og mild – særlig innad i organisasjonen. Du kommer dessuten med nye friske øyne inn i denne gamle organisasjonen. Så la deg nå ikke synkverves eller duperes av gamle travere. Vern om din egen friskhet og la den få en sjanse! Og dermed: God vakt!

Sørli: Dersom jeg i en overgangsperiode får anledning til å lære av Torbjørn Paules erfaringer, vil jeg utvilsomt kunne svare: God vakt skal være! ✻

Forventningsfull ny generalsekretær (øverst) møter Paules sju års erfaring i dette intervjuet.

Tekst og foto: Arild Ådnem

Det er utrolig hva folk drasser med seg til fjells. Og noe av det mest ekstreme i så henseende fikk vi være med på langfredag i år, da to hundespenn fullstappet med elgkjøtt og et helt rådyrslakt la på veg inn i fjellet.

Medlemmer fra Holtålen Naturvern og andre naturvenner hadde satt av dagen til «Operasjon Fjellrev».

I et forrykende uvær gikk turen inn i fjellet fra Aunegrenda til de værharde områdene nord for Holtsjøen. Oppe i snaufjellet blåste det så kraftig at vi ofte hadde problemer med å se lederhundene som jevnt og sikkert jobbet seg fram gjennom uværet med sine kjøttberg på sle-

sau og flere hundre kilo slakteavfall er i løpet av vinteren kjørt inn i fjellet med snøscooter eller hundespenn.

«Operasjon fjellrev» – i fykende uvær

Selvsagt har den både hare og ryper å forsyne seg av i vinterfjellet, men det er ikke nok til å hindre de yngre og minst erfarne fjellrevene i å trekke ned til folk. I løpet av vinteren er minst fire fjellrever gått i feller i distriktet, og dette er etter naturvennenes mening fire for mye.

Dette er i korte trekk bakgrunnen for «Operasjon Fjellrev». Skal vi greie å bevare denne unike delen av vår fjellfauna må noe gjøres. Og så langt har tiltaket i Holtålen slått meget positivt ut. På alle de fire foringsplassene er det stor aktivitet. Fjellreven har gravd seg dype ganger inn under matreservene, og her holder de hus samtidig som de spiser av kjøttlagret. Noe ravn og større rovfugler samt en eller annen jerv streifende på evig jakt etter mat i vinterfjellet, har muligens forsynt seg litt av lasset ut gjennom vinteren, men stort sett er det fjellreven selv som har spist av kjøttlassene i Kjølifjellet.

Godt planlagt

Før tiltaket ble satt ut i livet tok Holtålen Naturvern kontakt med både Direktoratet for Naturforvaltning, Miljøverndepartementet og Norges Naturvernforbund, men ingen hadde vesentlige innvendinger til tiltaket som stort sett ble hilst velkommen.

Da fjellreven ble fredet i Norge i 1930 var arten omtrent i samme situasjon som da ulven ble fredet i 1974. Det vil si at man regnet med at fjellreven var så godt som utryddet. Før denne tida gjaldt skuddpremien på rev generelt, og det ble ikke skilt mellom fjellrev og rødv. Fjellreven er et dyr med stor tiltro til mennesker, og skuddpremien ble en hard belastning på den norske stammen som gikk drastisk tilbake fra 1880-åra og presset ble hardt. Fram til 1980 gikk bestanden meget lite fram på landsbasis. Men så i 1980-åra formelig eksploerte den i enkelte områder. Nå er stammen i god utvikling en rekke steder, ikke minst i Trøndelagsfylkene. Selv om fjellreven nå har vært fredet i 57 år er den fortsatt på lista over truede dyrearter i Norge. ❀

Matmangel

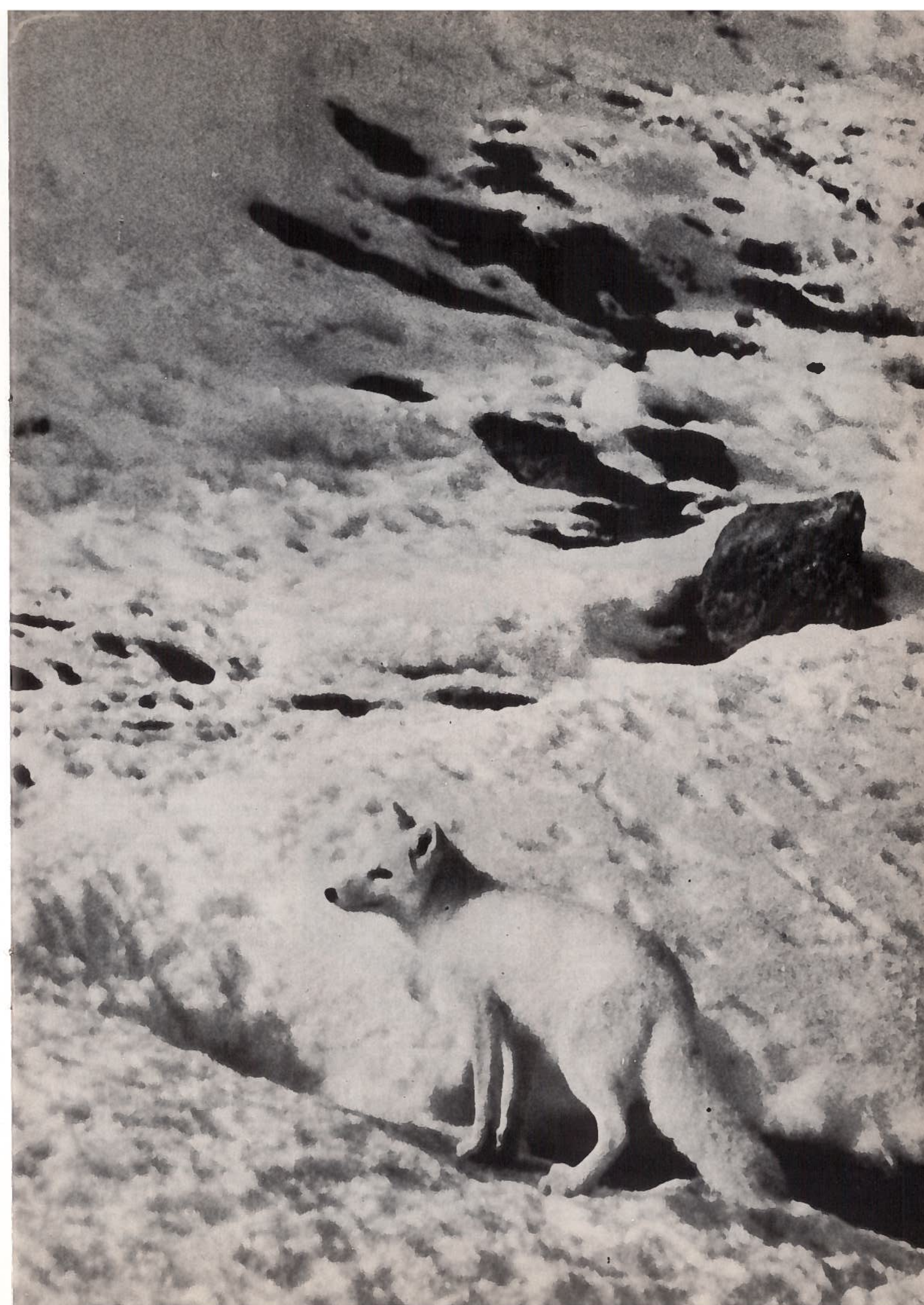
Hva er så grunnen til dette? Greier ikke fjellreven selv å holde seg med mat? Mye tyder dessverre på at den ikke greier det når vinteren blir for tøff. De to siste åra har det vært så godt som blåst for smånagere i fjellet, og dette får ofte katastrofale konsekvenser for fjellreven. Smånagere og åtsel etter større rovdyr er den viktigste matforsyninga til denne fjellets storsjarmør. Store rovdyr er det med åra blitt lite av, og når så smånagerbestanden i tillegg forsvinner ett år eller to, blir det straks problemer for fjellreven.

dene. Og en times jobbing i 20 centimeters blaut nysnø gjorde også sitt til at turen ble en strabasiøs operasjon for deltagerne.

Gjennom det meste av etterjulsvinteren har en håndfull naturvenner i Holtålen kjørt ut kjøtt til fjellrevstammen i områdene rundt Holtsjøen og Kjølifjellet i Ålen. Om en eller annen uforberedt fjellturist går seg på en griseskrott eller en hel nedgravd elg i fjellet, er det bare sporet etter revforene de er kommet over.

Tre-fire forskjellige plasser ute i fjellet er maten lagt ut. Tilsammen fem hele elger, et rådyr, en gris, en

Fra påskens «Operasjon fjellrev», der en gjeng fra Holtålen Naturvern fraktet inn nye matforsyninger til fjellrevstammen i distriktet. Bildet til høyre viser en av fjellrevstammens individer som har overlevd vinteren på elgskrotter og slakteavfall.

Mer miljø med myke motorveger?

Visjonen om 2,9 millioner biler i Norge om 13 år samt omfattende bygging av motorveger bør være en vekker for miljøbevegelsen. Vil vi ha miljø framfor bilje i år 2000, må vi si fra nå.

Sammenhengende motorveg innen 1997 på E6 fra Svinesund til Lillehammer, og på E18 fra Oslo til Snekkestad (sør for Holmestrand). På noe lengre sikt motorveg også på strekningene:

E6 Lillehammer – Otta
E6 Støren – Steinkjer
E18 Snekkestad – Mandal
E68 Sandvika – Hønefoss
Rv 2 Oslo – Kongsvinger
Rv 4 Oslo – Gjøvik – Lillehammer

Dette er svært nær framtid – 10–20 år fra nå, listet opp i Vegdirektoratets forberedelser til Norsk Veg- og vegtrafikkplan 1990–93. Gjeldende NVP dekker årene 1986–89.

Om vi nå skyter inn at «det vil Pehr G. Gyllenhammar sette pris på», har vi nok ikke alle leserne med oss. Sier vi derimot «ScanLink», og at Gyllenhammar er sjef for Volvo, hjelper det vel.

«Scandinavian Link» er idéen om sammenhengende fergefri motorveg mellom Oslo og Lübeck, unnfattet av «Roundtable of European Industrialists». I denne eksklusive herreklubben sitter Volvo-sjefen sammen med bl.a. Fiat-sjefen, Renault-sjefen, Philips-sjefen og andre samfunnsstøtter. Ciba-Geigy husker vi jo fra Rhin-katastrofen, Ruhrgas og Thyssen er med, og National Coal Board, som bl.a. driver de engelske kullkraftverkene.

I forhold til denne gruppen, har EF en idealistisk målsetting, og skulle noen tro at en motorveg

mellom Oslo og Lübeck vil bringe økt sysselsetting og velstand til Oslo, bør de tenke seg om.

Mer miljø!

Men tilbake til NVP 1990–93. Denne planen revideres hvert fjerde år, og gikk tidligere under navnet «Norsk Vegplan». Utvidelsen til «Norsk Veg- og vegtrafikkplan» varsler at det tas sikte på «en bredere omtale av bl.a. trafikkssikkerhet, kollektivtrafikk på veg og miljøspørsmål enn i tidligere vegplaner», som det heter i Retningslinjer for arbeidet med vegkontorets utkast til NVP 1990–93.

I disse retningslinjene heter det også at «Vegdirektoratet er opptatt av at vegplanprosessen skal være utadrettet. Vegkontorene bør derfor utvikle videre kontakten med de lokale interesseorganisasjonene i arbeidet med revisjonen av NVP». En slik invitt bør bl.a. Naturvernforbundet ta som en utfordring.

ScanLink igjen

Selv om Volvosjefen og andre som skal selge biler i framtida trolig blir glade for de norske motorvegplanene, er det selvsagt ikke derfor Vegdirektoratet kommer med slike utspill. Statens Vegvesen er nok glad i å bygge veger, spesielt motorveger, men de bygger ikke veger det ikke er bruk for. Snarere tvert

imot. De får ikke bygget veger nok til alle bilene våre.

2,9 millioner biler regner Vegdirektoratet med vil rulle på norske veger innen år 2000. 90 % vil frakte personer, mens godstransporten ventes å øke fra dagens 35 % av samlet antall tonn/km innenlands til opp mot 50 %. Stadig mindre godsfrakt på båt og bane m.a.o.

Vegdirektoratet venter videre at vegtrafikken vil øke med 30–40 % fra 1988 til 2000. Dette er trolig lavt, Transportøkonomisk Institutt (TØI) anslår en økning på 70 %. I tillegg drar tettstedene landsgjennomsnittet opp, og det er tettstedene som har trafikkproblemer.

Veg er bra, bil ille

Sett fra vegmyndighetenes side, er det ikke vegene som skaper miljøproblemer, det er bilene. Veger er forsøk på løsninger av problemene. Statens Vegvesen er en sektoretat, og begrenser sitt ansvar til å fortelle oss andre hvor mye veg som trengs hvis vi fortsetter å kjøpe stadig flere biler.

Myke motorveger?

– Miljøhensynet vil i første rekke bli ivaretatt ved bygging av ny veg, heter det i førnevnte «Retningslinjer». Naturlandskap og kulturverninteresser må i størst mulig grad bevares. Tilpasning av veg og omgivelser er en nødvendig forutsetning for ikke å skape nye miljøproblemer, heter det.

Dette betyr at NVP 1990–93 ikke «i første rekke» vil ta seg av miljøproblemer langs gamle veger, der jo problemene er størst. Dessuten er det liten grunn til å tro at framtidige motorveger vil bli vesentlig «mykere» enn de som er bygget hittil, spesielt når strekningen Svinesund – Lillehammer skal stå ferdig så raskt som om 10 år. Det varsles støysvake vegdekker, fasadeutbedring, beplantning og terrengbehandling, men en motorveg er og blir en motorveg. Dessuten kan ikke 2,9 millioner biler være på motorvegene alltid, de må jo svinge av her og der.

10 tettsteder

er spesielt utvalgt i NVP 1990–93, med tanke på bl.a. hvordan bilene skal komme fra en motorveg til en annen, og hjem til garasjene sine. Her skal det lages transportplaner som skal ivareta framkommelighet, sikkerhet/trygghet, og miljøforbedringer. De ti stedene er Fredrikstad/Sarpsborg, Oslo, Drammen, Tønsberg, Skien/Porsgrunn, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Disse

transportplanene bør lokale naturverngrupper og andre ta som en utfordring.

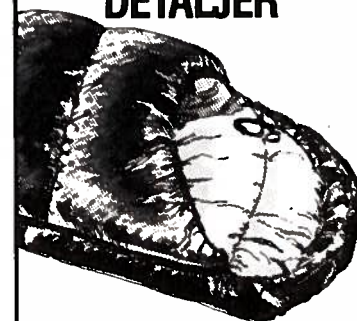
Råd til miljøforbedringer?

«Miljøproblemene er idag betydelige, og vi må regne med at disse blir større», heter det i «Retningslinjer». – Problemene er først og fremst støy og luftforurensing, heter det også, og videre: «Det må legges vekt på å finne fram til effektive tiltak for å bedre forholdene på trafikkssikkerhets- og miljøsidene». Gode ord forsåvidt, det er bare det at Vegdirektoratet også peker på at det trengs investeringer på 100 milliarder kroner fram til år 2000, mens vi bare kan regne med å få inn 50 mrd, inkludert bompenginntektene. Da må det prioriteres, og ingen venter vel at miljøforbedringskal komme øverst på lista?

Fire-felts framtid?

Næringslivets økonomi er det vi lever av, vil mange si. Andre utreder alternativ framtid, der bl.a. langtransport av varer ikke skal være avgjørende. Idag er 70 % av samlede transportkostnader knyttet til vegnettet, og med ScanLinkvisjoner som bakgrunn, skjønner vi at økt norsk satsing på biltransport og dertil hørende motorveger, ikke er det samme som distriktsutbygging. Vi har bak oss en avfolkning av norske utkanter, nå risikerer vi at hele Norge blir en utkant i Europa. For det er vel ikke motorveg Lillehammer – Svinesund utkant-Norge trenger mest? ☼

MED VARME DETALJER

STORHEIA

Helårspose. Bygd på to lag Helsport Thermoguard® hullfiber, uten gjennomsydd sømmer. Toveis. 200 cm delbar glidelås med varmeisolerende klaff. For personer opp til 195 cm. Vekt m/varetrekk: 2.1 kg. Anvendbar ned til -18°C.

HELSPORT

Så klart som vann?

Bli med og kartlegg forurensningene i ditt nærmiljø og konfronter politikere med resultatet før høstens valg!

- ★ I Norge har vi 2 millioner sykedager i året pga. dårlig drikkevann.
- ★ Bare 7 av våre 22 største byer har kloakkrensingsanlegg.
- ★ Norge har forurenset 1500 km² norske fjorder med miljøgifter. I tillegg er 500–2000 km² elver og ferskvann ødelagt av miljøgifter, kloakk og oksygenforbrukende materiale. Her kan det bl.a. ikke drives vanlig friluftsliv, og oppdrett av fisk og skjell er umulig.
- ★ Lokal forurensning påvirker stadig større områder. Selv Nordsjøen, vårt spiskammer, er truet. Norge er på verdenstoppen som forurensningsnasjon, og dagens utslipp må reduseres! Men uten Naturvernforbundet – og uten deg – som pådriver gjør myndighetene lite eller ingenting. Bli derfor med i Naturvernforbundets vannforurensningskampanje! I tiden framover skal naturvernlag over hele landet kartlegge forurensningen i sitt nærmiljø. Oversiktene offentliggjøres sammen med konkrete forslag til hva som må gjøres. Dette vil lokalpolitikere bli konfrontert med under høringer i forbindelse med valget til høsten. Også du kan bli med i kampanjen, som aktiv i ditt lokallag, eller ved å støtte kampanjen økonomisk. Vi er overbevist om at vi med de midlene vi har til rådighet i dag, kan gjennomføre en god kampanje. Men vi vil så gjerne gjøre noe mer. Støtter du oss med et visst beløp får du også tilsendt kampanjemateriell.

«Brundtland-rapporten forplikter»

– Vi skal øke innsatsen på grønn sektor, lover bistandsminister Vesla Vetlesen i et intervju med Norsk Natur. Vetlesen mener Brundtlandkommisjonens innstilling forplikter Norge til å ta miljø- og ressurs hensyn i vår politikk overfor u-landene.

V

i ønsker å foreta en klar dreining av norsk bistandsvirksomhet i retning av prosjekter som hjelper mottakerlandene til å ta vare på sitt eget naturgrunnlag og som sikrer at den økonomiske utvikling i disse landene skjer på en økologisk sunn måte.»

Slik uttrykte statsminister Gro Harlem Brundtland seg på verdens miljøvernndag ifjor. Norsk Natur har spurt bistandsminister Vesla Vetlesen om hva hennes departement har gjort for å følge opp disse intensjonene i praksis.

– Vi er i ferd med å trappe ned en del større prosjekter som har vist seg å være meget kapitalkrevende og kanskje ikke tilsvarende vellykkede. Samtidig øker vi aktiviteten på den grønne sektoren, og denne målsettingen er blitt tatt opp i forhandlingene med våre hovedsamarbeidsland. Personlig ser jeg på ørkenspredningen og nedhugging av skogen som de alvorligste miljøtruslene i mottakerlandene, og vår innsats vil særlig dreie seg om skogressursene. Vi har ikke bare bevaring av skogen som målsetting, vi ser det også som viktig å sikre reproduksjon og utnyttelse av skogressursene. I Afrika er ved den viktigste energikilden på landsbygda og i våre såkalte integrerte landsbyprosjekter er gjenvekst av skog og fortsatt tilgang på ved en del av målsettingen.

Ingen totalomlegging

– Kan man snakke om en storstilt omlegging av bistandspolitikken i retning av mindre og mer miljøbe-varende prosjekter?

– De prosjektene vi har i nærmiljøene krever stor administrasjon og det er ikke snakk om å legge om hele den norske bistanden i denne retningen, sier Vetlesen og legger til at bistandsmyndighetene også vil arbeide for å bygge opp u-lande-

nes egen kapasitet på å administrere denne typen innsats.

Statsråd Vesla Vetlesen rår over et bistandsbudsjett på omlag seks milliarder norske kroner, men av disse er bare 27,5 millioner øremerket til miljøverntiltak i u-landene. Dette er en økning fra 16,5 millioner fra 1986.

– Men er dette nok til å betale for de store målsettingene?

– Denne budsjettposten skal brukes til å initiere tiltak på dette feltet, så snart prosjektene er kommet i gang vil de finansieres over de vanlige midlene som er satt av til hvert land. Jeg ser derfor ikke noe stort poeng i å øke denne posten noe vesentlig.

Mangler fagfolk

– Hvordan skal dere kunne iverksette en satsing på miljørettet bistand når kun noen meget få av departementets ansatte er skolert på dette området?

Vi mangler fagfolk, og kan neppe vente oss mange nye stillinger. Jeg ser imidlertid ikke dette som et uoverstigelig hinder. Her som på andre felt må vi basere oss på fagkrefter utenfor departementet. Særlig satser vi på et nært samarbeid med Miljøverndepartementet, men også andre ekspert- og forskningsmiljøer må trekkes inn.

Det er viktig at denne ekspertisen kommer inn på et tidlig stadi-

um i vurderingen av prosjektene og at natur- og miljøspørsmål får en sterkere plass i evalueringen av arbeidene våre, sier bistandsminister Vesla Vetlesen.

Om bistandsdepartementet mangler ansatte med miljøvern som fag er det vel ikke bedre stilt med de private norske bedrifter som på en eller annen måte er trukket inn i bistandsarbeidet. Noen hevder at det er et direkte motsetningsforhold mellom intensjonene om å trekke private inter-

esser med i u-hjelpen og samtidig satse på natur- og miljøvernrettet bistand.

– Jeg ser at dette kan være et problem, men et av kriteriene for at vi skal samarbeide med norske bedrifter som etablerer virksomhet i u-land, er at internasjonale standarder når det gjelder forurensning og miljøforhold blir fulgt. Det er ikke uten videre nok å oppfylle det enkelte lands miljølovgivning, da vi vet at denne ofte kan være mangelfull.

Konflikt i Malaysia

– Hvordan kan det så stemme at norske firmaer nylig har fått garantier fra bistandsmyndighetene til bygging av et gigantisk vannkraftprosjekt i Malaysia som vil demme ned store regnskogområder og tvinge urbefolkningen på flukt?

– Det stemmer ikke. Vi har ikke gitt støtte og har heller ikke mottatt søknad om støtte til vannkraftpro-

sjektet i Malaysia som var omtalt i Norsk Naturs novembernummer ifjor.

En av dem som har reagert på miljøvernovertramp fra bistandsmyndighetene er Hjalmar Munthe-Kaas Lund som i Aftenposten i fjor stilte spørsmålsteget ved at 14,3 millioner kroner av u-hjelpsmidlene er gått til fly- og bakkesprøyting mot gresshopper i Botswana. Lund mener myndighetene burde satse på biologisk bekjempelse ved tilskudd til slike tiltak i u-land. Også ganske nylig har bistandsdepartementet bevilget penger til et slikt prosjekt.

Vetlesen tilbakeviser at dette er et overtramp. De påstandene Lund framsatte er undersøkt både hos norske og internasjonale faginstanser. Konklusjonen var at de sprøytemidlene som ble brukt har en nedbrytningstid på få døgn og at de er blant de som har minst negativ virkning.

– Jeg ønsker imidlertid ikke å opptre skråsikkert i slike saker, sier Vetlesen, som ikke legger skjul på at det kan være vanskelige vurderinger å foreta når en skal veie kjemikaliebruk og dens bivirkninger mot at fattige mennesker blir fratatt avlingen ved gresshoppeangrep.

Brundtlandkommisjonen forplikter

– Hva ser bistandsministeren som de største utfordringene for en miljørettet norsk politikk overfor u-landene i årene som kommer?

– Vi kan ikke bare se isolert på hvert enkelt prosjekt, men på de totale rammene som bistandspolitikken opererer innenfor. Disse rammene blir ikke satt av oss alene, Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet har stor innflytelse når det gjelder å legge premisser for utviklingen i u-landene. Vi må være pådrivere i disse institusjonene for å skape en bedre holdning til miljø- og ressursprosjekt. Norge vil for eksempel ikke støtte planer som innebærer at et u-land må hogge ned sin regnskog for å kvitte seg med gjeldsbyrdene, sier statsråd Vesla Vetlesen som tror at Brundtlandkommisjonens innstilling vil gjøre det lettere for Norge å få gehør for miljøvurderinger internasjonalt sett, samtidig som hun understreker at statsministerens posisjon i komiteen også er en klar forpliktelse for Norge når det gjelder å følge opp gode intensjoner med praktisk politikk. ☼

Statsminister Gro Harlem Brundtlands posisjon i FN-kommisjonen for miljø og utvikling er en klar forpliktelse for Norge når det gjelder å følge opp gode intensjoner i praktisk politikk, mener bistandsminister Vesla Vetlesen.

Søppel — problem og ressurs

«Ute av øye, ute av sinn»
sier et gammelt ord, og er
det et problemområde
dette gjelder for, må det
være søpla vår. Ingenting
er vel enklere enn å fylle en
plastpose med alt fra

tomme Colabokser til
gammelt brød og utslitte
sokker, kaste den i
avfallsdunken – og ferdig
med den. Eller er vi det?

S

kal vi ha
håp om å løse den av de problemer
avfallet vårt fører til, må vi alle bli
oss bevisst *hva* og *hvor mye* vi
forbruker, *hvilket* avfall det blir av
vårt forbruk, *hvor* det havner og
hvordan det blir etterbehandlet. Vi
må lære oss til å se på vår egen
søppel som del av et samfunns-
problem – men samtidig som en
potensiell ressurs.

Vi må selvsagt gjennom dertil
egnede kanaler arbeide for at næ-
ringsliv, industri og myndigheter
skal komme inn i en mer ressurs-
vennlig tankegang. Men *samtidig*
er det faktisk en god del vi selv kan
gjøre rent praktisk – alene eller i
samarbeid med naboer.

Kildesortering i kjøkken og hage

I Norge produseres det ca.
4.560.000 tonn avfall pr. år. Av det-
te spesifiseres vel 800.000 tonn
som husholdningsavfall (1984).
Grovt sett inneholder hushold-
ningsavfall 1/3 vegetabiliske og ani-
malske rester (matavfall, o.l.), 1/3
papir/papp og 1/3 annet avfall
(plast, glass, metall, tekstiler o.l.).

Kildesorteringen kan begynne i
ditt eget kjøkken og din egen hage.
Alt *organisk materiale* kan kom-
posteres. Enhver med egen
hageflekk bør ha en kompostkasse
eller -haug, men det bør også være
mulig for boligfelt og borettslag å
samle organisk materiale i kom-

Foto: Jørn Böhmer Olsen/NN

postbinger. Anlagt på riktig måte
vil en komposthaug verken lukte
eller trekke til seg dyr. Den ferdige
komposten gir fin gjødsel til kjøk-
kenhager og blomsterbed.

Eggeskall males på kvern, til
bruk som jordforbedringsmiddel
eller tilsetning i komposten (de
omsettes lettere malt enn hele). For
dem som har dyr, utgjør matavfall
naturligvis ikke noe problem.
Dessuten burde flere som har an-
ledning til det anskaffe seg noen få
høner. De gir deg ferske, gode egg,
er til stor sosial glede – og er ypper-
lige assistenter i kjøkkenhagen tid-
lig om våren!

Papp og papir

Siden det dessverre er sparsomt
med papirinnsamlinger fra private
husholdninger, må vi prøve å kvit-
te oss med det vi får inn i huset av
papir og papp på best mulig måte.
Tomme melkekartonger skylles
godt i kaldt vann og benyttes som
søppelkasse for annet *tørt* brenn-
bart ufarlig materiale og brukes si-
den som opptenningsbriketter i
ovn og peis. Likeledes kan 9–10

sammenpressede kartonger puttes
i én kartong og bli brikett. Karton-
gene kan også benyttes til søppel-
kasse i stedet for plastposer, og de
er velkjente som fryse-emballasje.
Vær ellers forsiktig med å brenne
for mye rent avfall i vedovner, da
dette vil forårsake forurensning.

Aviser kan det bli for mange av.
En idé er å bytte med naboen:
Abonner på hver deres avis og bytt
dagen etter. De dagsaktuelle nyhe-
tene får du likevel med deg. *Glan-
set papir* er et problem – unngå
brenning i ovn og peis. Uønsket
reklame som postkassene flyter
over med returnerer vi ganske en-
kelt til avsender – uten returporto.
Totalt sett blir det jo ikke mindre
avfall av det, men en inntar i alle
fall en aktiv holdning til uønsket
reklame som oppfordrer til økt
forbruk.

Er det mulig, forsøker vi å få tak i
brevpapir, blokker, konvolutter,
o.l. i resirkulert papir. Konvolutter
kan brukes om igjen, likeledes for-
skjellig papp-emballasje. Det vik-
tigste er at vi forsøker å redusere
papir-forbruket. Bruk fantasien.

Problemavfall

Plast, glass, al-folie og hermetikk er
problemavfall, så her gjelder det å
være ekstra bevisst og selektiv. En
generell regel når det gjelder *plast*
er simpelthen å forsøke å unngå
den! Ikke så enkelt i det daglige,
kanskje – men unnlåt så langt råd
er å kjøpe ting laget av og/eller
pakket i plast. Spør din lokale
kjøpmann om han/hun kan an-
skaffe papirposter til frukt og
grønnsaker, og *sky bæreposene!*
Skaff deg heller et godt gam-
meldags handlenett eller bruk
ryggsekken.

Å unngå mineralvann i *engangs-
flasker og bokser* er en enkel sak
og bør være selvsagt for alle som
kaller seg miljøbevisste, siden re-
turflaskene heldigvis fortsatt er et
fullgodt alternativ. Vanskeligere er
det med alle glassene etter syltetøy,
rødbeter, cider, o.l. Mye kan gjen-
mes og brukes senere til hjemmela-
get saft og syltetøy, til middagsres-
ter, krydder, fryse-emballasje, osv.
– men uansett blir det gjerne en
oppnopning i kjeller og garasje.
Enkelte glassblåsere tar muligens

imot ukurante glass og flasker,
men ellers er det bare å håpe at
tapperier og næringsmiddel-fabri-
ker med tiden innfører standardty-
per for syltetøyglass og saftflasker.

Ifølge den danske miljøgruppen
NOAH utgjør tinn i jern et ikke
ubetydelig problem i
husholdningsavfall, da et innhold
på over 0,02 % gjør jernet ubruke-
lig til framstilling av nytt stål. Inn-
holdet av tinn i jern fra private
husholdninger utgjør 0,33 % ifølge
NOAH – altså 15 ganger mer enn
akseptabelt.

En privat kildesortering av glass,
metall, o.l. i dagens Norge er altså
bortimot hensiktsløs. Forsøk der-
for å finne fram til hvordan du kan
redusere mengden med denne type
avfall i din egen husholdning. Vær
selektiv ved handling, prøv å unngå
halvfabrikata og engangspro-
dukter, bruk al-folien om igjen om
mulig, osv. Tenk smått og helhetlig.

Alt avfall er i prinsippet farlig –
en tanke vi alltid bør ha i bak-
hodet!

Vær f.eks. oppmerksom på at
undersøkelser tyder på at støvsu-
gerposer inneholder ikke ubetyde-
lige mengder tungmetaller og bør
betraktes som spesialavfall!

Ombruk

Møbler, klær, større husholdnings-
artikler, o.l. bør så godt som aldri
havne på dynga. Det er så mange
andre fine alternativer å velge mel-
lom. Loppemarkeder, f.eks. Plassér
en kartong lett tilgjengelig, der du
legger alt du vil kvitte deg med,
men som andre mennesker kan ha
bruk for. Klær kan syes om eller
leveres til ombruksbutikker, eller
de blir til filler, dersom de er totalt
utbrukte. Møbler selges billig eller
gis bort, om de ikke kan pusses
opp.

Om du *må* kassere større metall-
gjenstander og maskiner, så kon-
takt først en skraphandler for å
høre om han kan gjøre seg nytte av
gjenstanden. Eller spander en an-
nonse i avisen – det er mange neve-
nyttige som kanskje vil se på dine
gamle ting med nye øyne.

Din innsats spiller en rolle!

Dette grovt skisserte forslag til kil-
desortering og reduksjon av privat
avfall er kun ment som en inspira-
sjon. Mange vil nok føle avmakt og
si «det nytter ikke hva jeg gjør». Kildesortering er faktisk morsomt
og utfordrende, fordi du ved å
innta en aktiv holdning til din egen
søppel raskt blir atskillig mer be-
visst ditt private forbruk.

Og likevel. Tross alle idealistiske
forestillinger og initiativ må en
vedgå at vi ikke kan få bukt med
bruk-og-kast-mentaliteten uten
omfattende offentlige tiltak. Miljø-
og forbrukerorganisasjoner må
sterkere inn i bildet, og her må vi
forvente at den forestående For-
brukerkampanjen vil ha en effekt.
På litt lengre sikt må samfunnet
legges til rette for kildesortering,
ombruk og resirkulering (kompos-
teringsanlegg, papirinnsamlinger,
standardisering av emballasje m/
pantssystemer, o.l.). Miljøskadelige
produkter må avgiftsbelegges og
helst forbyes, og gode og sikre retur-
og behandlingsopplegg for *alt* spe-
sialavfall må innføres i alle kom-
muner. Resirkulerte produkter må
merkes skikkelig. Skoler må opp-
fordres til å drive «søppel-oppra-
gelse», og forbrukerne (du og jeg!)
må opplæres og motiveres til å ten-
ke og handle mer bevisst alterna-
tivt. ♀

Personlig innsats, of-
fentlig initiativ og al-
mindelig «søppel-
oppdragelse» må til
for å løse de proble-
mene vårt avfall
skaper.

NÄRA NATUREN - i NORR

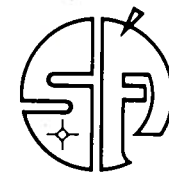

EKOLOGILINJE med renen i centrum. Samiska och samisk kulturorientering som
fria val. 1-årig.

SAMESLÖJDS- OCH RENNÄRINGSLINJER för samiska studerande.

ALLMÄN LINJE med ekologi-, samisk eller dataprofil. Samma tillval. 1-2-årig.

Skolan är öppen för alla. Ansökan helst före 1/6. Start 25/8.

Samij Álmukallaskávllá
Samernas Folkhögskola
S-960 40 JOKKMOKK Tel. 0971-102 15

Vindkrafta kommer til Norge også

Norge har fått sin første kraftproduserende vindmølle, men ligger langt etter foregangslandene USA og Danmark i å utvikle denne energiformen.

N

orge har fått sitt første vindkraftverk. Vindmølla «Astrid», forøvrig oppkalt etter statssekretær Astrid Nistad i Olje- og energidepartementet (OED), ble offisielt satt i drift fredag 21. november 1986. I seks uker hadde da den danske mølle blitt prøvekjørt på Titran vest på Frøya med Norskehavet som nærmeste nabo.

21. november bør gå inn som en merkedato i norsk miljøpolitikk. I årtier har vindkraft vært fokusert på som et realistisk alternativ i norsk energiforsyning, så Astrid fikk ikke direkte en glatt og smertefri fødsel i så henseende. Men det er tross alt et skritt i riktig retning.

Vindmølla på Titran er på ingen måte enestående i verdenssammenheng. Rundt om i verden svirrer det nå titusener av vindmøller i strømforsyninga. I Danmark er vindmøller blitt en viktig eksportartikkel og hovedmottager er ikke minst staten California i USA.

Det var en nydelig kombinasjon av historisk sus og vindsus da Norges første vindmølle ble satt i drift.

14 sekundmeters vind fikk fin fart på de åtte meter lange rotorbladene etter at Astrid Nistad fra Olje- og energidepartementet hadde trykket på startknappen. Og fagfolk fra Sør-Trøndelag Kraftselskap og Norges Vassdrags- og Energi- verk nikket anerkjennende da effektivmåleren etter bare noen sekunders drift la seg til ro på nærmere 50 kilowatt. Det maksimale for denne type vindmølle er 55 kW. Et viktig ledd i den nasjonale vindforskning er dermed nådd. Nå skal resultatet nøye analyseres, og går det slik tidligere målinger gir tegn til, vil det i løpet av åra dukke opp flere vindmøller på kyststreknin- gen i Trøndelag og områdene sør- over og nordover denne værharde kysten.

Store muligheter:

Energigruppa i Sør-Trøndelag Naturvern har i lengre tid jobbet for å få fortgang i vindkraftutbygging i Norge. Med støtte fra OED og fylkeskommunen har de laget et informativt hefte om vindkraft, der de viktigste momentene kan oppsummeres slik:

- ★ Mindre vindmøller bør bli en del av et variert energisystem basert på en rekke energikilder.
- ★ Kysten av Trøndelag og Nordland er landets mest vindfulle og storparten av denne energien kommer i vintermånedene, når behovet er størst.
- ★ Rapporten presenterer vindforhold i Trøndelag i 20 meters høyde, aktuell høyde for denne type møller. Slike data er tidligere ikke blitt presentert.
- ★ Kystsonens energipotensiale tilsier etablering av en rekke vindmøller. For en mest mulig effektiv utnyttelse av ressursene er det aktuelt å plassere flere møller sammen i såkalte vindmølleparker.
- ★ Energiproduksjon fra vindmøller er idag samfunnsmessig lønnsomt langs Trøndelagskysten, og konkurrerer i pris med energi fra vannkraftanlegg.
- ★ El-produksjon fra vindmøller vil fungere godt i samkjøring med energi fra vannkraft.
- ★ Drift og produksjon vil virke gunstig inn på økonomi og sysselsetting.

- ★ Negative miljøvirkninger er små.
- ★ Rapporten inneholder også et handlingsprogram.

Ingen «ny» energikilde

Hva er vindkraft? Det er slett ikke å undres over at legfolk ikke kjenner betydningen av dette ordet så lenge temaet alternativ energi blir behandlet som et stebarn i norsk energipolitikk. «Blowing in the wind» sang Bob Dylan på 60-tallet, og mye vind har nærmest blåst for- gjeves før forskere etterhvert greide å temme denne utømmelige energi- kilden.

Vindkraft er en gammel idé som strekker seg helt tilbake til det 7. århundres Persia. Og med vekslende hell siden har vindkraft vært nytt til de mest utrolige formål opp gjennom tidene fram til i dag. California i USA er «verdens navle» når det gjelder vindkraft. Her oppsto det rene gullrush etter oljekrisen i 1972.

Da oljeprisene steg drastisk under oljekrisen ble plutselig alle interessert i alternativ energi igjen, og millioner av forskningsdollar ble spyttet inn i vindenergi- programmene, vesentlig i California. Og det hele løsnet med et skred selv om USA var grundig innkjørt på atomkraft og andre dengang vanlige energiformer.

På julaften 1981, forøvrig i et forrykende uvær, ble den første vindkrafta koplet til nettet til Californias største elektrisitetsverk, Southern California Edison.

Økonomiske fordeler

Men hvordan var dette mulig? Først og fremst på grunn av skattelette og skattefrie fondsavsetningsmidler. I dag står tusenvis av vindmøller og svirrer i fjellene i California, og alle er eid av privatpersoner. Det er ikke tillatt å kople en ferdig monterte vindmølle inn på nettet før den er solgt. Kjøperne er i stor utstrekning advokater, leger eller andre selvstendige næringsdrivende som har rundt regnet en halv million dollar ekstra å sette av til å kjøpe ei vindmølle. Straks kjøpet er avgjort settes vindmølla i drift, og pengene strømmer bokstavelig talt tilbake til eieren igjen. Strømmen blir solgt direkte fra montør/driftsselskapet til monopolselskapene som selger strømmen videre til forbruker sammen med atomkraft, kullkraft, vannkraft og de andre energikildene California har.

Foregangsstaten California ved California Energy Commission har satt seg ambisiøse mål når det gjelder vindkraft. 10 prosent av statens strømforsyning skal dekkes av vindkraft innen år 2000.

Når California blir betegnet som «verdens navle» innen utnyttelse av vindkraft, kan det samtidig nevnes at Danmark skal ha en del av æren for dette. En stor del av de vindgeneratorene (vindmøllene) som svirrer under Californias sol kommer fra danske produsenter.

Dansk gullgrube

Formannen i de danske vindmøllefabrikanters forening, Birger T. Madsen i Vestas opplyser at hovedgrunnen til at danske vindmøller har et så godt ry i USA og andre land, er først og fremst aktiv forskning. – I dag er over 2000 personer ansatt innen forskning, utvikling og produksjon av vindmøller i Danmark. I 1985 eksporterte Danmark for over 1,5 milliarder kroner i vindmøller, hovedsakelig til USA. Innen 1990 regner vi med at dette eksportbeløpet vil være øket til mellom tre og 3,5 milliarder, og at det på den tid er mellom 5000 og 6000 personer sysselsatt innen vindmølleindustrien i Danmark, sier Madsen.

Bakgrunnen for det danske «vindmølleeventyret» er i korte trekk: Den forholdsvis progressive energipolitikk som Danmark har ført, blant annet med forskjellige tilskuddsordninger til alternativ energi. Dette har gitt Danmark et forsprang på tre til fire år i forhold til utenlandske konkurrenter.

Hva med norske forhold?

I 1985 ble det utarbeidet to rapporter i Norge om vindkraft. Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen utgav sist sommer en forstudie om små vindkraftverk på norskekysten. Før jul kom energigruppa i Sør-Trøndelag Naturvern ut med sin rapport «Små vindmøller i Sør-Trøndelag». Og det er bemerkelsesverdig hvor enige de to rapportene er i sine konklusjoner. Vindkraft vil være lønnsomt. Mens Energigruppas rapport i hovedsak går konkret på hvordan et prototypanlegg kan bygges og drives mest mulig lønnsomt, sammenfatter NVEs rapport mer hvordan vindkraft i framtida kan bli en ny norsk eksportartikkel til U-land. Mye av denne utredninga viser hvilke muligheter norsk industri kan ha i framtida dersom de er villige til å satse på vind/dieselanlegg.

NVE skriver i sin rapport at potensialet for et norsk engasjement omkring vind/dieselanlegg omfatter i hovedsak:

- Steder i Norge med spesiell dyreforsyning, i første rekke øysamfunn langs kysten.
- Basis for norske industrielle pakkeløsninger, med tanke på nye

markedsmuligheter internasjonalt.

Utenlandske leverandører av vindmøller bedømmer eksempelvis markedet for små vind/dieselanlegg til underutviklede områder som meget lovende.

Problemet

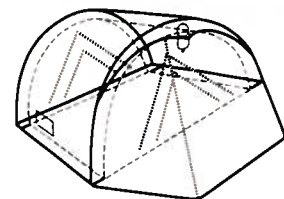
Hva er så problemet? Vindaggregat i lokal samdrift med dieselanlegg bør ikke ha for ofte start/stopp av dieselen på grunn av slitasje. Når skal diesel starte og overta lasta, og hvordan kan dette gjennomføres uten for store problemer? Bør det bygges opp et batterilager med omformere for å dekke samlet last i kortere perioder? Dette og flere konkrete spørsmål er det som må løses for at norsk industri skal som de første komme inn på verdensmarkedet med vind/dieselkomponenter ferdig til bruk hvor det måtte være ønskelig i verden.

Etterspørselen er der – det er bare viljen til å løse problemet som mangler. Og for den som gjør det ligger markedet åpent og venter.

Paul Gipe, daglig leder i Victory Garden, den største vindmølleparken i California.

TELTET FOR VILLMARKSLIV

RUNDHØ

Dobbelt tunneltelt bygd på selv- bærende glassfiberbuer. Stort innvendig volum. 2 innganger med myggnetting og stort bagasjerom i hver ende. God ventilasjon. Solid vanntett bunn og yttertelt i polyester. Inntertelt i pustende nylon. Lages for 2, 3 eller 4 personer. Vekt fra 3,6 - 4,8 kg.

HELSPORT

SIKKER PÅ VEIEN MED • CAPPELENS • KART

Planlegger du en tur i Norge i år?
Vil du pakke bilen og kjøre fra hverdag og mas?
Gleder du deg til å nyte ferien, friheten og vår storslagne natur?
Et godt tips: Ha et kart for hånden.

Et oppdatert kvalitetskart som ikke leder deg på ville veier.
Ingenting er verre enn å bruke dyrebare feriedager på å kjøre feil!
Dessuten: velger du kart fra Cappelen er du ikke bare sikret et
førsteklasses kart. Du finner i tillegg aktuell informasjon om
campingplasser, moteller, friluftsbad og mye, mye mer.

Med Cappelens kart finner du fram
til de gode ferieopplevelsene – uten omveier!
God tur med kart fra

Cappelens kartinstitutt

Du får Cappelens kart hos bokhandlerne og Narvesen.

Art Direction as

Investerer i alternativer

– Vi gir deg tilbake
bestemmelsesretten
over dine egne pen-
ger, sier Erling og
Ruth Mikkelsen i Nor-
gesfondet.

– **Hver eneste krone er en
stemmeseddel. Norgesfondet gir deg
en ny sjanse til å bruke stemmeretten.**

S

lik lyder re-
klamen for landets eneste alterna-
tive «bank». Norgesfondet gir deg
opptil ni prosent rente på inn-
skudd og overlater til deg å avgjøre
hvilke låntakere som skal få nyte
godt av sparepengene dine. Bly-
stad-brødrene og deres likesinnede
får ikke finansieringsbistand fra
denne banken, uansett hvor lov-
ende børsraidene kan synes å
være. Det aller meste av Norges-
fondets midler brukes til å støtte
alternative prosjekter innen jord-
bruk, matkontroll og miljøvern.

I to år har Norgesfondet etter
beste evne forsøkt å markere seg
som et alternativ til det allmektige
bankvesenet. Og hvilket alternativ!
Gjennomsnittlig rente på lån fra
fondet var i fjor åtte prosent, mens
innskyterne jevnt over fikk seks
prosent rente på sine innskudd.

– **Hvordan kan Norgesfondet
operere med så lav utlånsrente og
samtidig «eksandere» som kol-
legene i bankpalassene ville ha
kalt det?**

– All administrasjon av fondet er
basert på frivillig innsats og mini-
malt med penger går med til driften
av fondet, sier Erling og Ruth Mik-
kelsen, to av de tre pensjonistene
som utgjør den daglige ledelsen av
alternativbanken.

For å unngå konflikt med bank-

lovgivningen er Norgesfondet or-
ganisert som et samvirkelag. Dette
betyr at både låntakere og innsky-
tere må være medlemmer av fon-
det. Norgesfondet yter ikke bare
lån, men i enkelte tilfeller også di-
rekte tilskudd fra et gavefond. Så
langt har institusjonen øst 400.000
kroner over forskjellige alternative
tiltak, den samlede forvaltnings-
kapitalen ligger på 1,3 millioner
kroner.

– **Hva skal til for at man kan få
lån hos dere?**

– Prosjektene må være i samsvar
på vårt verdigrunnlag som bygger
på Framtiden i Våre Henders idéer.
Vi prioriterer tiltak som ikke kan
finansieres på andre måter. Som
sikkerhet krever vi at låntakeren
kan stille en krets av garantister
som hver står ansvarlig for en del
av det totale lånebeløpet.

– **Hvilken sikkerhet har innsky-
terne?**

– Vi vil aldri låne ut mer enn 50
prosent av vår kapital, resten plas-
seres i et reservefond, sier Ruth og
Erling Mikkelsen som gjerne vil ha
kontakt med folk som kan tenke
seg å plassere noe av sitt over-
skudd i Norgesfondet.

Tekst og foto:
Trygve
Aas Olsen

THORE HANSEN:

Vi satt

som vanlig og stirret tomt fram for oss, nabo Reinert-
sen og jeg. Noe onde tunger påstår er det mest
naturlige for oss.

Våre respektive familier hadde forsvunnet i sol og
eksoskyer til nærmeste badestrand. Men denslags
sysler er ingenting for naboen og jeg. Vi satser heller
på hagekos og kjølig drikke.

I det fjerne hørte vi snekkedunk på vei ned elva og
naboen sukket melankolskt og støyende.

– Det var noe annet den gangen vi var gutter, sa
han grøtet. – Husker du da vi badet i elva? Bade-
strender og sånt fjas var ingenting for menn av vår
kaliber. Den gangen så vi de store utfordringene midt
i hvitøyet. Det å svømme over elva, trosse strøm og
uante farer, og hvor den minste lille feilberegning
kunne føre en utaskjærs... det er sånt som skaper
menn!

– Akk ja, mumlet jeg og ble ennå tommere i blik-
ket. – Nei det er ikke mye tæl i den oppvoksende
slekt! fortsatte nabo Reinertsen.

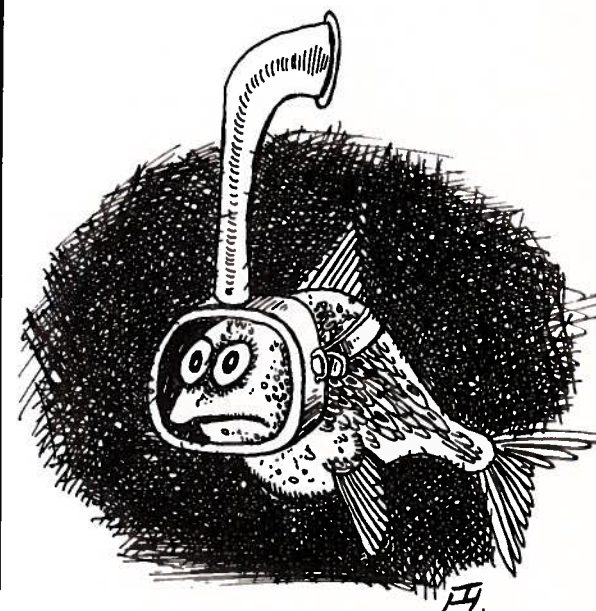
– Fantomene ved Glommas munning er en saga
blott.

– Elva også, svarte jeg.

– Og hva mener du med det? hylte han opp. – Du
påstår vel ikke at det er noe galt med elva vår? Vår
bys stolthet? Uten den kunne vi jo ha vært haldense-
re hele bunten! Eier du ikke patriotisme din slask!

– Jeg mener bare at om noen skulle svømme over
elva i våre dager, så hadde de antagelig krepet av
forgiftning på halvveien. Vassdraget er jo så stint av
drit at brasmene har planer om å gå over til snorkel.

Jeg kunne se at han var støkka. Nærmest febrilsk
lette han etter et motargument. Er det noe min nabo
ikke kan fordra så er det å ikke få det siste ordet. Men
han fant ikke på noe brukbart. Med et resignert
stønn satte han seg tilbake i stolen, og sammen
fortsatte vi med å stirre tomt fram for oss.

Streifdyr eller levedyktige bjørne- stammer?

Nye planer for hvor stor individtetthet man skal tillate i norske bjørnestammer, reiser spørsmål om vi i framtida skal forvalte streifdyr eller levedyktige stammer.

Bjørnen er for tiden fredet over hele landet. Konflikter oppstår der bjørn gjør skade på tamreindrift og husdyrhold. De største konfliktene gjelder bjørneangrep på sau. Skadeomfang og tapsprosent synes å variere betydelig fra år til år, både regionalt og lokalt. Forvaltningens viktigste virkemidler i konfliktene har vært å gi erstatning for drepte dyr og fellingstillatelser på bjørn i aktuelle skadeområder. Slike tiltak har tildels løst lokale og akutte problemer, men samtidig har behovet for en mer langsiktig forvaltningsstrategi kommet til syne. Fra flere hold er det også stilt spørsmålstegn ved nødvendigheten av en bjørnefredning som dekker hele landet.

Sonefredning?

Nylig har en inter-departemental arbeidsgruppe lagt fram et forslag til en *regionvis* mer nyansert forvaltning av bjørn, jerv og ulv i Norge (Viltrapport 39, Direktoratet for naturforvaltning). Arbeidsgruppens flertall mener at bjørnen bør gis en framtid innen sju ulike sikringsområder, mens bare spredte individer og ingen livskraftige stammer bør tillates mellom sone- ne (se figur).

Planen har møtt mostand. Fra naturvernhold er det uttalt skepsis

til en arealmessig innskrenkning av bjørnens overlevelsesmuligheter i Norge, mens landbrukssiden har lagt vekt på at det innen sikringsområdene er foreslått for høye bestandstettheter av arten. Sikringsområdene er også karakterisert som områder med «tette bestander» i en rapport utarbeidet av Landbrukets utmarkskontor og en ansatt ved biologisk institutt, universitetet i Oslo. Rapporten presenterer alternative forvaltningsforslag og foreslår tynnere bestander innen to større regioner med tilnærmet bjørnefrie områder utenfor (se figur).

Lave tettheter foreslått

Men hvor «tette bestander» er foreslått? Beregninger av foreslåtte tettheter er framstilt i tabell 1. Tabellen bekrefter at den interdepartementale arbeidergruppas flertall har foreslått høyere tettheter enn Landbrukets utmarkskontor. Sammenlignet med tilsvarende tetthetsberegninger fra utenlandske bjørnestammer, vist i tabell 2, framgår det imidlertid at begge utredninger har foreslått *lave* tettheter av bjørn innen respektive forvaltningssoner. Dessuten er det et åpent spørsmål om

det finnes eksempler fra andre land på *levedyktige* bjørnestammer med tilsvarende lav tetthet som Landbrukets utmarkskontor har foreslått.

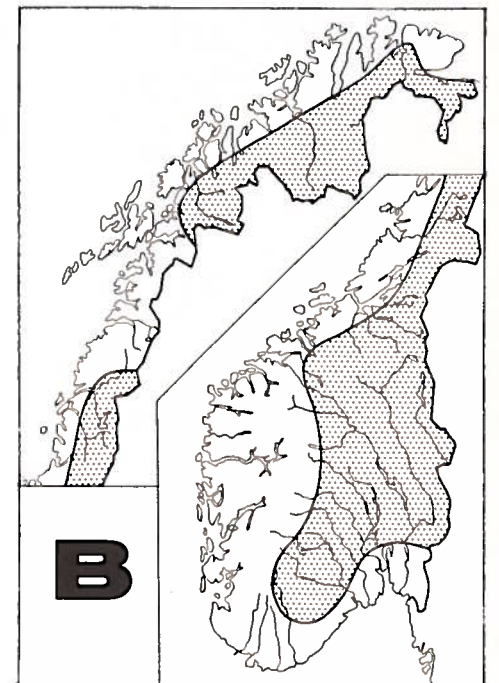
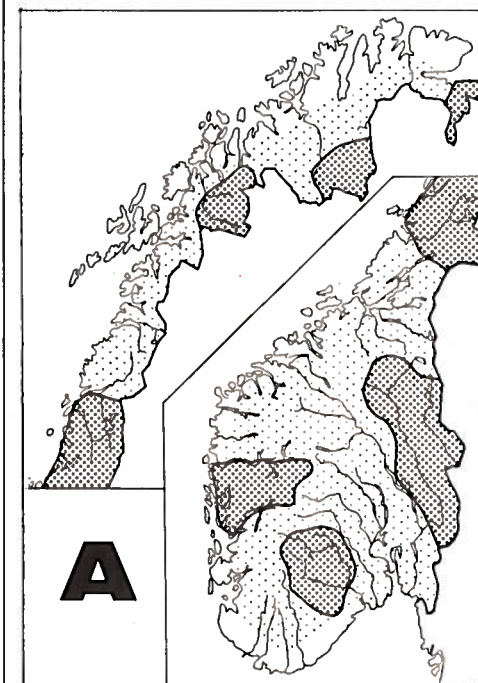
Nedre grense for hvor tynn en bjørnestamme kan være og samtidig overleve er ikke kjent for norske forhold. Dersom foreslåtte tettheter vil bli målsetting for forvaltningen, kan det være fare for at det i framtida vil forvaltes streifdyr og ikke levedyktige stammer av bjørn i Norge. I så fall er det ikke gitt at konflikten mellom bjørn og husdyrhold nødvendigvis vil bli mindre.

TABELL 1.

	Interdepartemental arbeidsgruppe		Landbrukets utmarkskontor
	Flertallet	Mindretallet	
Finnmark	3,3	3,3	—
Troms	5,0	3,1–3,8	—
Nordland/ N-Trøndelag	2,0	1,5	—
Hedmark	1,9	1,1–1,3	—
Telemark/ Aust-Agder	2,1	—	—
Hordaland/ Sogn	2,0	—	—
Nord-Norge	—	—	1,8
Sør-Norge	—	—	1,4
Gjennomsnitt	2,4	1,8–1,9	1,5

TABELL 2.

Region, land	Bjørneområder	Anslått tetthet av bjørn antall pr. 1000 km ²
Sovjetunionen	Naturreservat i Kaukasus	100–300
	Naturreservat ved Jenisei	100–300
	Naturreservat ved Kalinin	40– 90
	Darwin naturreservat	50
	Taigaskog ved Petsjora	25– 40
	Baikalområdet	17– 20
	Estland	40
	Naturreservat Lappland, Kolahalvøya	7– 10
Nord-Amerika	Div. isolerte stammer	3– 17
	Yokon Territory, Canada	37– 44
Europa	Yellowstone nasjonalpark	28– 29
	Abruzzo nasjonalpark, Italia	135–190
	Romania	30–100
	Trenitino, Alpene	8– 10
	Norrbottnen, Sverige	5– 8
	Jämtland, Sverige	6– 11

Forslag til framtidige forvaltningssoner for bjørn i Norge utarbeidet av en inter-departemental arbeidsgruppe (A) og Landbrukets utmarkskontor (B). Relativ tetthet er angitt ved rastrening.

Omtrentlig tetthet av bjørn i forskjellige utenlandske bjørnestammer (etter K. Elgmork 1979).

Forslag til framtidige bestandstettheter av bjørn i henholdsvis «sikringsområder» og «stor-regioner» (se teksten). Verdiene angir antall bjørn pr 1000 km².

Vi treffes i sommer

Det årvisse **Breheimtreffet** er lagt til Hjelledalen i i tida 27. juli til 2. august. Et rikholdig program tilbyr blant annet turer til ulike dalfører, breturer og turer til toppene. Det er alltid lokalkjent fører med. Her har du en flott anledning til å gjøre deg kjent med den vakre Stryn-naturen. Flere opplysninger i tlf. (057) 77 203.

Saltfjelltreffet finner i år sted fra 7. til 9. august ned nordenden av Nordre Bjøllåvatn. På programmet står informasjon om stortingsbehandlingen av planene om kraftutbygging og nasjonalpark i området. Det blir turer på både fjell og vann, natursti og bålkos. Du får program og informasjon fra «Folkeaksjon Spar Saltfjellet», boks 250, 8001 Bodø.

Dokka/Etna-treffet på Etnesenn 21.-23. august blir som vanlig vel verd et besøk. Det

fristes med bålkos, gammaldans, visegruppe, bidrag av Fredrik Heitkøtter, natursti og servering av røkt ørret og seterrømme. Mer om treffet på tlf. (061) 20 361.

Familitreffet til Buskerud Naturvern var så vellykket i fjor at det gjentas også i år.

Riktignok er dette et høsttilbud, men vi tar det med her likevel. Sett av helga 2.-4. oktober til trivelig samling på fjellgården Langedrag, der både barn og voksne trives blant dyra og i den fine naturen. Tema for samlinga er «Bare en jord». Du får vite mer ved å ringe (03) 75 05 04.

Informasjonskomiteen for Gaularvassdraget arrangerer tradisjonen tro et **støls-stemne på Gaularfjellet** lørdag 1. august. Stedet er Longestølen, som ligger ved Riksveg 5 over Gaularfjellet. Stemnet er barnevennlig, forteller arrangøren, og lokker med seter-kost, bålbrenning og dans til toner fra lokale trekkspillere. Nærmere opplysninger fås av Ottar Hov på telefon (057) 17 937.

Også i år blir det **Grøvtreff** på Gammelsetra i Grøvudalen. Vassdraget er ikke lenger utbyggingstruet, derfor er det planene for den nye nasjonalparken i Sunndalsfjella som står på programmet denne gang. Treffet finner sted den 31.7.-2.8 og nærmere opplysninger fås hos Tor Helge Gravem, telefon (073) 96 352.

Rett til dokumenter

Lillesand og Omegn Naturvernlag har tatt opp en sak av stor prinsipiell interesse for NNVs lokallag. I vinter ba LON kommunen om å få tilsendt saksapirer som berører natur, miljø og verneinteresser til uttalelse.

I formannskapet var det skepsis til å sende dokumenter som en fast ordning. Det ble også reist tvil om LONs

uttalerett i slike saker. Men en forespørsel ble likevel sendt fylkesmannen.

I sitt svar viser fylkesmannen til offentlighetsloven og mener at naturvernlaget har rett til å få tilsendt de enkelte saker på forespørsel. Kommunen kan også inngå avtale om fast oversendelse av visse saker, men har ingen plikt til å gjøre slike avtaler.

Dioksin-advarsel 1

Alltid aktive Halden Natur- og Miljøvern advarer mot Saugbrugsforeningens klororganiske utslipp i en grundig anlagt redegjørelse som ble sendt pressen tidligere i år. Organiske klorforbindelser er uhyggelige miljøgifter. De er helt fremmede for naturen, har svært lang nedbrytningstid og hopes opp i organismer som får stoffene i seg. Kreft, hormonforstyrrelser og arvestofskader er nifse virkninger av utslippene, slår HNM fast.

En stor del av de klororganiske utslippene kommer fra papir- og cellulosefabrikker. Men plast-, metallurgisk- og verkstedindustrien har også store utslipp. I treforedlingsindustri brukes klor til å bleke papiret.

Dioksiner er blant de klororganiske stoffer som er påvist i blekeriavløp. Det er f.eks. funnet dioksiner i krabber fra Iddefjorden. HNM kritiserer Statens Forurensningstilsyn for ikke å kreve reduksjon av de klororganiske utslippene fra Saugbrugs trass i at det finnes mindre

Gjennom denne spalten vil vi forsøke å gi glimt fra den aktiviteten som NNV's fylkeslag, lokallag og enkeltmedlemmer står for. Vi ønsker både å informere og formidle ideer.

Redigert av Kåre Olerud

miljøskadelige alternativer til klorbleking.

Mens vi venter, kan faktisk du og jeg gjøre noe for å redusere utslippene, sier HNM. Vi kan la være å kjøpe eller kjøpe minst mulig bleket papir. Da reduseres både produksjon og utslipp, og vi redder liv.

Dioksin-advarsel 2

Små søppelforbrenningsanlegg overskrider ofte grensene for maksimalutslipp og kan derfor ikke aksepteres, heter det i en uttalelse fra årsmøtet i Troms Naturvern. Anlegget på Botnhågen i Lenvik har siden oppstart aldri vært innenfor de krav Miljøverndepartementet har fastsatt. Det er ikke gjort dioksinmålinger ved anlegget siden 1984. Men en støvmåling fra 1986 viser stor overskridelse av maksimalgrensen, og det er grunn til å frykte økt dioksinutslipp.

TN aksepterer ikke at miljøvernmyndighetene behandler søppelforbrenningsanlegg nærmest som «vernede» bedrifter og unnskylder forurensning når det vikreilig er grunn for påtale.

Vern flere vassdrag

Rogaland Naturvern slår fast at hele 87 % av den økonomisk utnyttbare vasskrafta i fylket er utbygd. I et brev til Miljøverndepartementet i forbindelse med Verneplan IV-arbeidet, skriver RN at Rogalandvassdragene hittil har vært dårlig representert i verneplaner. RN mener at fylket må få en langt mer sentral plass i den nye verneplanen.

Til Norges Vassdrags- og Energiverk skriver RN bl. a. at et eventuelt kraftverk i forbindelse med Kårstøanlegget vil produsere like mye kraft som landets største vannkraftprosjekt, Ulla-Førre.

Fra kunnskap til handling

Med Naturvernforbundets grundige og gode bok om gift- og forurensning «Det gjelder vårt livsmiljø» som kursbok, startet ei gruppe ungdommer i Levanger studierirkel. I løpet av vinteren ble sirkelen til «Miljøaksjonsgruppa», som nå er i full virksomhet.

I januar lanserte gruppa en informasjonskampanje i lokalpressa. Dette ble fulgt opp med utplassering av 5 inn-samlingsbokser for batterier i byens forretninger. Nå jobber gruppa for å få kommunen til å overta ansvaret, og planer for nye aksjoner er under forberedelse.

Veld et ess!

Trangia

Stormkjøkken for rødsprit. Markedets mest solgte. Komplet, kompakt, pålitelig.

OPTIMUS

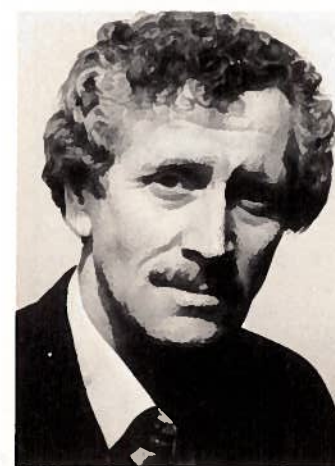
Parafin kokeapparater og lykter. Solgt over hele verden siden århundreskiftet.

camping gaz international

Mest solgte kokeapparater og lykter for gass. «Blåboksen» markedsleder i Norge og Europa.

Kontakt din nærmeste sport- jernvarebutikk.

Takk for meg!

Den 18. februar 1980 ble jeg tilsatt som generalsekretær i NNV. De mer enn 7 år som daglig leder av forbundet har vært en interessant og lærerik tid. Jobben har bydd på mange og store utfordringer. Arbeidet har til tider vært tungt med store interne problemer (økonomiske) og mange skuffelser i viktige natur- og miljøvernsaker. Men arbeidet sammen med gode kolleger og naturvernere i inn- og utland har vært svært givende.

Gjennomslag for vårt syn på en rekke betydningsfulle områder har gitt den nødvendige oppmuntring og sporet til fornyet innsats.

Når jeg nå forlater posten som generalsekretær i denne viktige kamporganisasjonen, er det i forvisningen om at en innsats for å bevare vårt livsmiljø nytter. Organisasjonen er i vekst, og selv om åra 1987 og 1988 byr på enorme utfordringer, ikke minst hva gjelder økonomien, er jeg

overbevist om at det nå går en vei for forbundet – oppover!

Jeg takker for den verdifulle tiden jeg har hatt i mitt virke i NNV og uttrykker håpet om en større, sterkere og mer slagkraftig organisasjon.

Spesielt ønsker jeg min etterfølger, Rolf Sørli, lykke til i den krevende og viktige stillingen han nå overtar.

Torbjørn Paule

Kjenner du noen...

... som deler ditt naturvernengasjement, men likevel ikke er medlemmer av NNV? I så fall, verv og vinn!

Verv et nytt hovedmedlem og velg mellom:

- Nr. 1 Ulv
- Nr. 2 Gaupe
- Nr. 3 Vandrefalk
- Nr. 4 Havørn (nr. 1-4 er trykk av Stafan Ullstrøm, 30 x 42 cm)
- Nr. 5 Kassett med fuglelåter
- Nr. 6 Stor ugle, håndskåren og håndlaget fra Sri Lanka
- Nr. 7 Uglesett (10 stk. ulike), håndskåren og håndlaget fra Sri Lanka.

Verv to nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 8 Anton Brøgger og Karl Georg Høyer: «Det radioaktive Norge etter Tsjernobyl»
- Nr. 9 To av vervepremiene for ett hovedmedlem etter valg.
- Nr. 10 Neverbutt (til kaffe, sukker m.v.)

Verv tre nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 11 Rød og hvit paraply
- Nr. 12 Tre av vervepremiene for ett medlem etter valg

Verv fire nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 14 Keramikkbolle
- Nr. 15 Fire av vervepremiene for ett medlem etter valg

Verv fem nye hovedmedlemmer – velg mellom:

- Nr. 15 Fiskeveske i never
- Nr. 16 Håndlaget messingskje med Breheimenmotiv

Slik verver du:

Send inn kupongen, utfylt med tydelig navn og adresse på de du har vervet. Før på nummeret på hvilken vervepremie du vil ha. Vi sender velkomstmateriell og innbetalingsblankett til de nye medlemmene. Når de har betalt kontingenten, registrerer vi din verveinnsats og sender deg premien. Fem familiemedlemmer tilsvarer et hovedmedlem. Pensjonistmedlemskap tilsvarer hovedmedlemskap.

BREV

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.

SVARSENDING

Avtale nr. 129000/144 Pb

TIL

Norges

Naturvernforbund

St. Olavs plass postkontor
0130 Oslo 1

MIN MENING

Tjener militante aksjoner naturvernet?

For ikke lenge siden ble miljøvernministerens kontor okkupert av en gruppe aktivister fra «Bellona» og Natur og Ungdom. Aksjonen ble iverk-

satt for å sette søkelyset på «sein» saksgang i en spesiell naturvernsak.

Vil så denne aksjonen påskynde arbeidet i denne sa-

Miljøvern – alles venn, eller alles fiende?

Miljøvernet vil alles vel. Miljøvernets mål er et land hvor alle har det bedre enn de har det i dag. Allikevel har ikke Naturvernforbundet det helt store medlemstall. Hvorfor ikke? Fordi Forbundet – til en viss grad – også er alles fiende. Eller nesten alles.

Miljøvernet har vært – eller er – i større eller mindre grad i konflikt med nesten alle sektorer av vårt samfunnsliv. Ikke med sektorene som sådan, men med visse sider av dem. De uheldige sidene.

Således har miljøvernet hatt kritiske synspunkter på visse sider av vassdragsutbygging, skogbruk, jordbruk, hyttebygging, bilismen, industrien, båtlivet, byggevirk-somhet, arkitektur, reguleringer, fiske og fangst. De eneste jeg i farten ikke kan huske at vi har kritisert er Postverket og samene.

Og ettersom de fleste mennesker hører til en eller flere av de nevnte kategorier, eller ser seg tjent med deres virksomhet, er det forbausende at det i det hele tatt finnes miljøvernere.

Når dette allikevel er tilfellet, skyldes det to forhold. For det første at det er noen som kan se tingene i en større sammenheng. For det annet at der miljøvernet er din «fiende» på ett felt, er det din venn på de fleste andre.

Bøndene liker oss ikke når vi snakker om rovdyr eller et mere økologisk jordbruk. Men vi er på jordbrukets side når det gjelder vern av dyrkbar jord.

Hytteeieren liker oss ikke alltid, men vi er på hytteeierens side når vi arbeider for sikre skoleveier for hans barn, og de ønsker ofte naturvern innenfor hytteområdet.

Bilistene liker oss ikke.

Men mange bilister ville bli glade dersom vi ville lykkes i våre bestrebelser for å få flere til å ta bussen.

Fiskerne liker oss ikke alltid. Men det som skader den ene fiskeren gagnar den andre. Og på lang sikt er mest mulig og best mulig fisk viktigere enn den enkelte fiskers interesser.

Industrien liker oss ikke, men direktører og arbeidere vil ofte ha glede av alt det vi gjør utenom industrien. Og vi har da skapt mange industriarbeidsplasser.

Båtfolket liker oss ikke alltid, men båtfolket har glede av vårt arbeid for at stranden skal kunne brukes av alle.

Skogeierne liker oss ikke, men de har nytte av vårt arbeid for naturvett.

Kapitalistene liker oss ikke når vi setter fingeren på hamburgerindustriens ødeleggelse av de tropiske regnskoger. Kommunistene liker oss ikke når vi retter blikket østover. Men begge er glade når vi kritiserer den andre veien.

Vassdragsutbyggerne liker oss ikke, men de synes vel det er bra at vi bekymrer oss for de tropiske regnskogene og for ozonlaget.

Disse linjer bærer bud til dem som ikke har meldt seg inn i Naturvernforbundet, eller som har meldt seg ut p.g.a. en enkelt sak; som stiller seg utenfor «fordi jeg ikke er enig i alt». Som om det var mulig! Her må du se stort på det: For hver gang miljøvernet trækker deg på tåen, klapper det deg ti ganger på kinnet. Det siste er viktigere enn det første. Derfor er det viktigere å legge vekt på det du er enig i, enn å legge vekt på det du er uenig i.

N. Borchgrevink

ken? Det vet vi lite om. Fra departementet blir det hevdet at det kommer en innstilling i nær framtid. Denne ville komme uansett. Jeg er redd for at den eneste effekten denne aksjonen får er at arbeidet med denne saken blir forsinket, samtidig som naturvern blir forbundet med kriminalitet. Slike aksjonsformer vil gi «naturødelegger» billige argumenter som vil bli brukt til å dreie debatten over på kriminalitet istedenfor naturvern.

Jeg er redd for at saklige naturvernargumenter nå kan bli avvist av opinionen fordi de kommer fra grupper som begår ulovlige handlinger. Innholdet i argumentene må

vike plass for debatten om ulovlige handlinger. I den miljø/naturkrise verden opplever idag er vi nødt til å ha opinionen med oss. Vi må arbeide for at de frontene som eksisterer idag blir nedbygget. Aksjoner som den vi opplevde vil kun forsterke de frontene en har i dag. Den vil gjøre det enda vanskeligere å nå fram med saklige argumenter. Naturvern er altfor viktig til at det skal ødelegges av halvkriminelle, militante og PR-kåte amatører.

Hvordan stiller Norges naturvernforbund seg til slike aksjoner? Jeg har savnet utspill fra denne organisasjonen i denne saken.

Geir Norling

NNV eneste alternativ

Det kan ofte være interessant, ja opplysende, å følge litt med i de forskjellige publikasjoner og aviser som utgis over det ganske land. Her får ofte umiddelbare følelser og tanker sine utløp, og det gir leserinnleggene et bestemt preg, både på godt og mindre bra tankegods. Slik vil det vel alltid være. Leserspaltene i «Norsk Natur» hører med til de publikasjoner hvor meningsutvekslingene tidvis går friskt for seg, og det er helt naturlig hvor temaene står for noe så fundamentalt viktig som naturvern i alle dets former. I sin ytterste konsekvens er det jordens framtid vi skal være med å forsvare.

I «Norsk Natur» nr 1/1987 finner en imidlertid et leser-

innlegg, ikke det første dessverre, som får meg til å stusse. Jeg siterer fra innlegget: «Men det finnes heldigvis alternativer til Naturvernforbundet for dem som vil slå et slag for det som burde være en felles sak. Om dette leserinnlegg refuseres så la det i alle fall gjelde som en skriftlig utmeldelse.»

Når en diskusjon avsluttes i denne stil er det bare nedslående, selv om meningsutvekslingen synes han har grunn til å ta sterkt i. Der er nemlig ikke fullgode alternativer til Norges Naturvernforbund. La ikke diskusjoner personer i mellom overskygge dette fakta.

Birger Refsdal

SPAR I NORGESFONDET!

- ☐ Jeg vil bli medlem av Norgesfondet.
- ☐ Jeg kan tenke meg å opprette sparekonto. Send nødvendige papirer.
- ☐ Jeg kan tenke meg å bli fast bidragsyter i gavefondet. Send giroblanketter.

Navn:

Adr.:

Sendes til Norgesfondet, Pb. 73 Ankertorget, 0133 Oslo 1
Kontakttelefon: (02) 24 03 39

Mari ser på naturen

En morsom og lærerik barnebok med artige tegninger, om Mari som vil vite hva som skjer i naturen – året rundt.
Varenr. 542
Kr. 98,- M. kr. 80,-

Varenr. 529
 En gjennomillustrert bok om vårt eneste ville kattedyr. Hovedvekten er lagt på gaupas levesett og utbredelse. Jakt og det som ellers truer dyret er også omtalt i boken.
Kr. 158,- M. kr. 125,-

Varenr. 521
 Nyttevekstflora med gode tegninger og matoppskrifter.
Kr. 73,- M. kr. 45,-

Varenr. 523
 I tekst og bilder forklares insektenes utseende og levevis.
Kr. 25,-

Barnas bok om småkryp!

Dette er den 6. boken i serien «Barnas bøker», med fakta og artige historier om 19 av våre vanligste småkryp, bl. a. gresshoppen, marihøna og meitemarken. Ofte er det nettopp insekter og andre smådyr barn først og fremst legger merke til og blir opptatt av. Ta vare på barnas naturinteresse!
Varenr. 544 Kr. 75,-
M. kr. 55,-

Tekst av Bente Falk og Lena Kallenberg
 Illustrert av Lise Lotte Ohnstad-Molau

Barnas bok om småkryp

En bok for alle barn og voksne som vil lære mer om småkryp

BETALINGSVILKÅR

FORSKUDDSBETALING: til postgirokonto 2 36 22 59, bankgiro 6026 05 03033, med sjekk eller postanvisning. Varene sendes så snart betalingen er mottatt. NB: I tillegg til de oppgitte prisene kommer ekspedisjonsgebyr kr. 15,-. **OPPKRAV:** I tillegg til de oppgitte prisene kommer oppkravsgebyr kr. 11,30 + porto. Varene hentes og betales på postkontoret.

VED KJØP AV VARER TIL MEDLEMSPRIS (M) MÅ MEDL.NR. OPPGIS

BESTILLINGSKUPONG Til salg 02/42 95 00

Antall	Varenr.	Varens navn	Str.	Pris	Sum
Gave til NNV					
Totalt:					

Medl.nr. _____

Navn: _____

Adresse: _____

☐ Forskuddsbetaling

☐ Betaling ved oppkrav

Kan sendes
 ufrankert
 i Norge.
 Adressaten
 betaler
 porto.

SVARSENDING
 Avtale nr. 129 000/144

**Norges
 Naturvernforbund**

0130 St. Olavs plass
 OSLO 1

Send en blomsterhilsen

**FLORA
 DANICA**

8 vakre brevkort m/konvolutter. Motivene er fra «Flora Danica» som ble laget på 1700-tallet.
Varenr. 211 Kr. 45,- M. kr. 35,-

KAMPEN MOT SUR NEDBØR FORTSETTER. . .

- «Stopp forsureningen» T-skjorter med artig motiv. Hvite, 100 % god bomullskvalitet. Str. S, M, L, XXL.
Varenr. 606 Kr. 60,-
- Boka «Skogen som dør» beskriver skogsskader som følge av blant annet sur nedbør. Med studieplan.
Varenr. 522 Kr. 60,-
- Siste sjanse til å sikre seg Hundertwassers nydelige kunstplakat «Save the rain»! Trykket i 6 farger og med metallpregning i 4 farger. Begrenset antall.
Kr. 120,-

- Paraply i rødt og hvitt med «Stopp sur nedbør»-symbolet på 8 språk!
Varenr. 601 Kr. 120,- M. kr. 100,-

VIS AT DU ER MED!

NNV T-SKJORTER

Morsomme T-skjorter med den flyvende naturvernugla og forbundets navn på brystet. Grønn el. rød, str. M, L, XL.
Varenr. 607 Kr. 70,-

NNV MERKER

- 300 NNV-stoffmerke **kr. 15,-**
- 301 NNV-klistremerke, 2 store + 2 små **kr. 20,-**
- 302 NNV-sølvnål **kr. 20,-**
- 304 Refleks-«Unna meg» 5 stk. **kr. 25,-**
- 306 Aksjon Rovfugl-stoffmerke **kr. 15,-**
- 307 Aksjon Rovfugl-klistremerke 5 stk. **kr. 20,-**
- 310 Brevmerker, ekorn sett à 9 stk. **kr. 18,-**
- 311 Brevmerker, ulv sett à 8 stk. **kr. 16,-**
- 312 Brevmerker, piggsvin sett à 10 stk. **kr. 20,-**

...OG EN NY KAMPANJE STARTER!

Norges Naturvernforbunds store kampanjeplakat (70x100) i flotte farger. Til pryd og ettertanke i hjemmet, på arbeidsplassen og ypperlig til bruk i aksjons- og møtesammenheng. **Varenr. 116 Kr. 40,-**

NISHIKI-87

No. 1
and proud of it

PRISER:

Mod: BARBARIAN 18", 20", 22", 23,5"	3.895.-
Mod: CARRERA MIXTE 17", 19", 21"	3.895.-
Mod: BUSHWHACKER 18"-23,5"	4.995.-
Mod: KODIAK 18", 20", 22"	6.995.-

TILBEHØR

SKJERMER	kr 205.-
BAGASJEBRETT	fra kr 220.-

En NISHIKI terrengsykkel gir deg ubegrensede muligheter, den vil kunne bringe deg til steder hvor sykling tidligere har vært utenkelig.

En ekstra sterk ramme, brede knastedekk, et bredt styre, lavt tyngdepunkt, ekstra solide bremses og 18-gir, gjør at du vil føle deg både sikker og komfortabel.

NISHIKI tilbyr deg også en rekke spesialiteter, som f.eks. «Bio Pace»-krankhjul, «Roller Cam»-bremser, «Unicrown»-forgaffel, «Index System»-girkontroll m.m. Mange fremmedord? Ta kontakt med oss, eller en av våre forhandlere for en mer fyldig beskrivelse av modellene og de forskjellige detaljene.

Vi kan også sende deg brosjyrer

NISHIKI tilbyr deg kvalitet og pålitelighet til en riktig pris.

Eneimportør:

IIDIGERUD SPORT AS

GRØNLANDSLEIRET 23 · OSLO 1 · TLF. (02) 67 62 57

FORHANDLERE:

ARENDAL: Arendal Sykkelservice **ASKER** Asker & Bærum Sykkelsport **BERGEN** Sykkelsenteret ½, Sykkelbutikken ½ **BRUMUNDDAL** Kjell's Sykkelsport **GJØVIK** Center Sport **HALDEN** Halden Sykkelsport **HORTEN** Horten Sykkelsport **KONGSVINGER** AASKAR Sykkelsport **LILLESTRØM** Knut's Sykkelrep **OSLO** Eldar Hagen ½, Sigm. Ruud ½, Den Rustne Eike **SARPSBORG** Sarpsborg Sykkelsport **SKÅRER** Sykkelspesialisten **ÅMOT** Fa. Nygård Sykkel & Sport